

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Aprīlis 2019
Nr.5

**"Vajadzība pēc
pārmaiņām sen bija
nobriedusi."**

Lasiet interviju ar VISC vadītāju
Guntaru Caltaku. - 4. lpp.

**Mūsdienīga vidusskola –
lai mācītos dziļāk un
mērķtiecīgāk**

Svarīgākais par ierosinātajiem
satura plānošanas principiem
vispārējā vidējā izglītībā! - 12. lpp.

**"Viss, kas būs nākotnē,
mums pašiem jāizdomā
tagad!"**

Pārdomās par nākotni dalās
Majoru vidusskolas 2. klases
skolēni. - 39. lpp.

Saturs

Redaktora sleja	3
"Tā bija sen nobriedusi laikmeta prasība." Intervija ar VISC vadītāju Guntaru Catlaku	4
Iespējas kvalitatīvam lēcienam. Intervija ar Ogres 1. vidusskolas direktoru Igoru Grigorjevu	10
Izglītības satura plānošanas principi vidusskolā	12
Uzsvari mācību saturā un pieejā vispārējās vidējās izglītības pakāpē 7 mācību jomās	
– Valodu mācību joma vidusskolā	17
– Sociālā un pilsoniskā mācību joma vidusskolā	20
– Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma vidusskolā	22
– Dabaszinātņu mācību joma vidusskolā	25
– Matemātikas mācību joma vidusskolā	27
– Tehnoloģiju mācību joma vidusskolā	29
– Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma vidusskolā	31
Izglītības tendences pasaulē	34
Rakt dziļāk! Četri vidusskolas pieredzes stāsti	36
RUNĀ BĒRNI. Sveiciens no nākotnes!	39
Aktualitātes	42

Redaktore: Inese Leitāne
Redkolēģija: Zane Oliņa, Alnis Auziņš, Elīna Treimane
Korektūra: Alnis Auziņš
Maketētājs: Rons Stalvorts
Vāka foto: Matese Fields (unsplash.com)
Saziņai: info@skola2030.lv, tālr. 66051908
www.skola2030.lv

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. *Domāt. Darīt. Zināt.* materiālus drīkst izmantot informatīviem, izglītības un pētniecības mērķiem, obligāti norādot avotu. Ja vēlaties izmantot materiālus citiem nolūkiem, rakstiet uz e-pasta adresi info@skola2030.lv .

Mazāk, bet mērķtiecīgāk

Cienājamo lasītāj!

Šo izdevumu esam veltījuši *Skola2030* sagatavotajam vispārējās **vidējās izglītības satura** piedāvājumam – pilnveidotam atbilstoši mūsdienu pedagogijas tendencēm un skolēnu vajadzībām. Piedāvājam iepazīties ar **vispārīgu pārskatu par galvenajiem principiem** un paredzētajām izmaiņām mācību procesa organizēšanā, **kā arī par uzsvariem katrā mācību jomā**. Svarīgākā plānotā pārmaiņa ir – **mazāk mācību priekšmetu un vairāk iespēju mācīties un iedziļināties** tajā saturā, kas skolēnu interesē un kas būs nepieciešams viņa izraudzītajam profesionālās dzīves ceļam nākotnē.

Kāda šobrīd ir vidusskolas loma? Kāda ir laba vidusskola, un kāpēc ir vajadzīgas izmaiņas līdzšinējā vidējās izglītības posmā? Par to lasiet intervijā ar **Valsts izglītības satura centra (VISC) vadītāju Guntaru Catlaku**, kurā viņš atzīst: **“Tā bija nobriedusi laikmeta prasība.”** Savukārt Ogres 1. vidusskolas direktors **Igors Grigorjevs**, kurš kā konsultants ir piedalījies vidējās izglītības piedāvājuma sagatavošanā, stāsta par to, kā jaunais modelis ir iedzīvināms, un saskata tajā lieliskas iespējas, turklāt atzīst, ka tas skolēnos vairo motivāciju mācīties un atbildības izjūtu.

Strādājot pie mācību satura un pieejas pilnveides, *Skola2030* gan rūpīgi izvērtēja līdzšinējo saturu un pieeju, gan konsultējās ar ārzemju ekspertiem, lai nonāktu pie labākajiem risinājumiem Latvijas situācijai. **Lasiet par starptautiskajām tendencēm vidējās izglītības posmā, kā arī četru jauniešu pieredzes stāstus par mācībām starptautiskajās programmās un novērotajām atšķirībām.**

Pilnveidotajā saturā un pieejā centrā ir bērni, tāpēc dodam vārdu arī viņiem. Majoru vidusskolas **2. klases skolēni dalās savās pārdomās** par vidusskolu un vīzijām par nākotni, kur darbosies fantastisku koku audzētāji un līdz šim neredzētu auto konstruktori, un ceļošana laikā un kosmosā būs ierasta lieta. Galu galā – nākotne taču pieder bērniem, un viņi to veidos ar to zināšanu, prasmju un vērtību, un rīku palīdzību, kādus viņiem mācēsīm iedot līdzī ceļā, bet katras lielas pārmaiņas sākumā ir nākotnes redzējums.

Izdevumu *Domāt.Darīt.Zināt*. meklējiet mūsu mājaslapā www.skola2030.lv – varat to brīvi izdrukāt, lasīt, dot kolēģiem un apspriest lasīto. Ierosinājumus un pārdomas esat laipni aicināti sūtīt uz e-pastu info@skola2030.lv. Lai saņemtu elektronisko versiju, piesakieties jaunumu saņemšanai mūsu mājaslapā <https://www.skola2030.lv/pieteikties>.

Plauksim kopā ar pavasari – domās, darbos un jūtās!

Inese Leitāne,
Skola2030, Domāt.Darīt.Zināt. redaktore

VISC vadītājs Guntars Catlaks

“Tā bija sen nobriedusi laikmeta prasība”

Kāda ir jaunā vidusskolas modeļa koncepcija, kādi ir būtiskākie izglītības satura plānošanas un procesa principi? Uz šiem un citiem jautājumiem sarunā atbild Valsts izglītības satura centra (VISC) vadītājs *Dr. hist. Guntars Catlaks*.

Kāpēc vispār Latvijas izglītībā bija nepieciešamas pārmaiņas? Kāpēc vajag jaunu, citādu vidusskolas modeli?

Vajadzība pēc pārmaiņām sen bija nobriedusi. Ir mainījušies apstākļi, visa tautsaimniecība, sabiedrība kopumā. Mēs dzīvojam strauju pārmaiņu laikā un pašlaik nemaz nevaram iedomāties, kādas nozīmīgas profesijas būs svarīgas trīsdesmit gadus tālā nākotnē. Reizē tas ir stāsts par kompetenču jeb lietpratības pieeju izglītībā. Mums bija jārikojas tagad, lai jaunie cilvēki, nākotnes sabiedrības locekļi, būtu kritiski domājoši, rīcībspējīgi, radoši, lai spētu lietot vērtībās balstītas zināšanas un izkoptu iera-

dumus, risināt problēmas reālās dzīves situācijās.

Tas pats stāsts, kas attiecas uz pamatizglītību, attiecas arī uz vispārējo vidējo izglītību, bet vidējās izglītības specifika ir tāda, ka šajā posmā izglītojamie jau ir savā ziņā pieauguši cilvēki, jo tagad jaunieši beidz vidusskolu deviņpadsmit divdesmit gadu vecumā. Šādā vecumā jauniem cilvēkiem nav jēgas trīs gadus mācīties no visa kā pa druskai, turklāt tik un tā neaptverot visas nākotnē, iespējams, vajadzīgās zināšanas, un laika īsti nepietiek iedziļināties nevienā jomā. Bet jauniešiem ir svarīgi vidusskolas laikā saprast, ko viņš tālāk dzīvē darīs, par ko gribēs kļūt, ko studēs. Varam gari un plaši runāt, ka cilvēki nekad to īsti nezinās, bet tas nav iemesls, lai viņus nemudinātu un nedotu viņiem iespēju, zināmā mērā arī liktu viņiem izdarīt izvēli.

Līdzšinējais modelis to nepieļāva. Visi mācījās trīs gadus no visa kā pa druskai, astoņpadsmit divdesmit mācību priekšmetu, dažās skolās pat vairāk, ja skaita

fakultatīvos un izvēles priekšmetus, bet laika resurss ir ierobežots, proti, apmēram 3 500 stundu trīs mācību gados, un tad saskaramies ar to, ka mūsu diplomus un atestātus nepielīdzina citās valstīs, kā Lielbritānijā. Piemēram, mūsu atestāti rāda, ka skolēns fiziku ir mācījis 210 stundu apjomā, bet prasības cilvēkam, kas gribētu studēt šajās valstīs, ir apmēram 320-360 stundu trīs gados. No vienas puses, bija jārikojas šo neatbilstību novēršanai. Bet mēs jau to nedarām tikai tāpēc, lai pielāgotos ārvalstu izglītības sistēmām. Taču ārvalstu izglītības prasības, kritēriji atspoguļo kvalitātes prasības attīstītajās valstīs.

Mūsu jaunais modelis visai dabiski izriet no dilemmas: ja laika resursi nepalielinās, tad jāmēģina mācības operatīvi pārveidot tā, lai dotu iespēju vismaz trīs mācību priekšmetos mācīties lielo, maksimālo stundu skaitu un iedziļināties tajā, ko mācās, bet pārējos priekšmetos, kas nav specializētie, kas nav izvēlētie virzieni, aprobežoties ar pamatkursu līmeni. Īstenībā nevienā mācību priekšmetā stundu skaitu nesamazinām, bet ietaupījumu panākam uz lielākas integrācijas rēķina. Kopumā tagad ir mazāks mācību priekšmetu skaits. Pirmoreiz vidusskolā ir sociālās zinības, kas agrāk nekad nav bijušas šajā posmā un kurās iekļaujam tādus mazos mācību priekšmetus kā politiku, tiesības, ekonomiku.

Uz šiem jautājumiem nav vienas vienīgas atbildes, bet tā bija sen nobriedusi laikmeta prasība. Ar jauno modeli mēs pielāgojamies pasaules attīstīto valstu praksei.

Kas ir tie vērtīgie principi, mācību pieredze no iepriekšējiem vidusskolas modeļiem Latvijā, kas ir iestrādāti, pārcelti jaunajā modelī? Ar ko jaunais modelis atšķiras no iepriekšējā profilkursu modeļa?

Dialektika māca, ka attīstība notiek pa apli un atkārtojas, bet katrreiz citā kvalitātē. Tas nozīmē, ka varam saskatīt ko līdzīgu pagātnē. Mēs visi nākam no samērā nesenās starpkaru perioda tradīcijas, kad Latvijā bija dažādu līmeņu un virzienu vidējās izglītības modeļi: ģimnāzijas, reālskolas, arodskolas, kas gatavoja jauniešus tikai amatam. Mūsdienās ir skaidrs, ka vidējā izglītība ir absolūta nepieciešamība visiem kā minimums. Daudzi Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas jeb ESAO (OECD, *Organisation for Economic Co-operation and Development*) pētnieki raksta, ka mūsdienās augstāko izglītību jau vajag visiem, lai cilvēki spētu veidot labu karjeru un vispār būtu sekmīgi dzīvē. Tā vairs nav uzlūkojama par kaut ko elitāru.

Kāda bija mūsu nesenākā pagātne? Pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā skolas ieguva pirmo

lielāko brīvību un tad arī mēģināja iedzīvināt izvēļu, profilkursu modeli, kas radīja lielas organizatoriskas problēmas. Toreiz princips bija tāds, ka skolēni individuāli varēja izvēlēties, ko mācīties, un skolās veidojās ļoti sarežģīts stundu kārtojums, mācību plāns ar tā saucamajiem loģiem, neaizpildītām stundām, kas skolēniem lika gaidīt. Tas nebija efektīvs modelis. Tas skolēniem gan deva lielu brīvību, bet šī brīvība nebija regulēta. Rezultāts bija tāds, ka skolēni izdarīja savas izvēles pēc nenoteiktiem kritērijiem, tās bieži vien bija vāji pamatotas, nepārdomātas.

Būvējot jauno sistēmu, mēs, protams, skatījāmies uz šo pieredzi, kas ietvēra gan pozitīvo, gan diezgan daudz nevēlamā. Deviņdesmito gadu vidū pats īsu laiku strādāju izglītības satura un eksaminācijas centrā, un mēs ar kolēģiem spriedām: vidējās izglītības modelis nav īsti labs, mēģināsim sagrupēt četrus virzienos, lai specializācija izpaustos tā, ka skolēns izšķiras par vispārīgāko vai dabaszinātņu, tehnikas virzienu, eksakto vai humanitāro virzienu, mēģinot viņam iepriekš pateikt priekšā, kāds mācību priekšmetu kopums, kāds stundu skaits sagaida, – tas būs vajadzīgs turpmāk noteiktas ievirzes studijām.

Tā mazliet bija atgriešanās pagātnē, jo zināmā mērā atkārtoja jau pieminēto starpkaru perioda pieredzi ar ģimnāzijām, licejiem un reālskolām, bet pierādījās arī tas, ka, joprojām paredzot, ka visiem skolēniem trīs gadus jā-mācās visi mācību priekšmeti, variācija un atšķirība starp šiem virzieniem ir pavisam neliela un īsti nepalīdz. Centralizētie eksāmeni, ko jaunieši kārtu, beidzot vidusskolu, lai iegūtu atestātu, netika līmeņoti, prasības visiem bija vienādas atbilstoši standartam, un standarts, beidzot divpadsmito klasi, visiem bija viens. Tātad bija jāapgūst visi mācību priekšmeti, katrs bija mācījis atšķirīgu stundu skaitu, jaunieši bija mācījušies mācību priekšmetus, kuri viņus tik ļoti vairs neinteresēja, bet noslēgumā jākārtu vienāds eksāmens. Tā radās liela un nevajadzīga nevienlīdzība. Piemēram, eksāmens matemātikā Valsts 1. ģimnāzijas audzēkņiem bija par vāju, savukārt profesionālās vidējās izglītības iestāžu audzēkņiem daudz par grūtu. Piedevām eksāmenu rezultāts neko nepasaka ne par šiem cilvēkiem, ne par viņu tālākajām dzīves gaitām.

Manis sacītais izklausās pēc kritikas, bet, ja paskatāmies uz aizvadītajiem gadu desmitiem kopumā, tad neapšaubāmi ir vērojams progress. Ja runājam par principiem, tad nedrīkstam krist galējībās, ir jāsauglabā arī vispārīguma princips. Vispārējā vidējā izglītība ir domāta ne tikai tāpēc, lai sagatavotu cilvēkus tālākām studijām, bet arī, lai dotu vispusīgu, plašu redzesloku un inteliģenci. Tāpēc arī mūsu modelis ir savā ziņā kompromisa variants. Dalījums nav vis vertikāli virzienos, bet gan hori-

zontāli, proti, no sākuma ir jāapgūst pamatkursu līmenis, kad visi skolēni mācās visu, pēc tam nāk padziļinājums, tad jau skolēni var ierobežoti izvēlēties savus mācību priekšmetus. Piedāvājumu ar trīs padziļināto mācību priekšmetu kombinācijām veidos skolas.

Neteiktu, ka jaunais modelis ir pārņemts no ārpuses. Protams, mēs esam pētījuši starptautisko pieredzi, bet tas loģiski izriet no iepriekšējiem soļiem mūsu pašu izglītības sistēmā: vispirms liberalizācija, brīva izvēle, pēc tam ierobežota izvēle, sagrupējot mācību priekšmetus virzienos, un, visbeidzot, secīgi nākamais solis, pārgrupējot šo izvēli, lai tā būtu mērķtiecīgāka – no vienas puses, daudzveidīgāka, bet arī nepieļaujot pilnīgi nepārdomātas un pavisam nederīgas izvēles, kādas varētu izdarīt paši skolēni, tāpēc šī funkcija ir deleģēta skolām un pat izglītības pārvaldēm, ja runājam par pašvaldībām kā izglītības galvenajām nodrošinātājām.

Kādi ir galvenie mācību satura uzbūves principi? Kā tika pieņemti lēmumi par katras mācību jomas kursu saturu un apjomu? Kāpēc tie ir tādi, kādi tie ir?

Viens no uzbūves principiem ir tas, ka mums ir trīs līmeņi. Ar saturu mēs būtībā saprotam sasniedzamos rezultātus, kas ir obligāti visiem kā standarta prasības. Programmas var atšķirties, tas jau ir īstenošanas instruments. Gan pamatizglītības, gan vispārējās vidējās izglītības posmam kopīgais ir tas, ka sasniedzamie rezultāti jaunajā standartā ir citādi. Tas ir visbūtiskākais reformā, bet to sabiedrībā vismazāk ievēro, jo ārēji to grūti pamanīt. To zina izglītības profesionāļi, tam jābūt skaidram visiem skolotājiem, skolu vadītājiem. Pats galvenais – sasniedzamie rezultāti, kādi tie ir būvēti jaunajā standartā, arī vidējās izglītības posmā, ir kompleksi.

Sasniedzamo rezultātu ir mazāk, nekā to bija iepriekšējā standartā, kur katram mācību priekšmetam bija savs sasniedzamais rezultāts, un lauvas tiesu aizņēma īsi formulējumi: zina to, zina to, prot nosaukt, prot atrast. Tagad katrā kompleksajā sasniedzamajā rezultātā ir lūkots iebūvēt nepieciešamo zināšanu, bet būtiskākais jautājums ir, ko ar šo zināšanu darīt, ko iesākt. Citiem vārdiem, šie formulējumi ir tiešām darāmā kārtā. Skolēns dara to un to, reizē demonstrējot zināšanas un izpratni. Tāpat raudzījām iebūvēt arī attieksmi, piemēram, ar prieku, atzinīgi novērtējot u. tml. Kompetences jeb lietpratības būtība ir, ka tā ir trīsdaļīga, to veido zināšanas, prasmes un attieksme, kurām ir jābūt formulētām katrā sasniedzamajā rezultātā tā, lai tas būtu kaut kas viens taustāms. Piemēram, ja runājam

par Latvijas demokrātiju, kas būtu daļa no sociālajām zinībām, tad nepietiek ar to, ka skolēns zina, kad ir dibināta Latvijas valsts un kas ir tās dibinātāji, kad mūsu valsti okupēja u. tml. Ir svarīgi formulēt, ko jaunais cilvēks ar to var iesākt, ko darīt.

Tas satura veidotājiem bija grūts darbs – izdomāt un saprast: kāpēc skolēnam ir jāzina, kāpēc Latvijā ir svarīga demokrātija? Bet, kad to izdara, tad sasniedzamais rezultāts vairs nav kā vecajos standartos viens īss formulējums, piemēram, zina, ka Latvijas Republika ir dibināta 1918. gadā. Tagad jau tas kļūst par rindkopu, apraksta cilvēka attieksmi, iespējamo rīcību, ko dod šīs zināšanas, un te arī jāparādās, kā skolēns to var demonstrēt, tas ir, kā jāatspoguļojas praksē. Šis varbūt ir bijis visgrūtākais darba posms, pie tā mūsu lietpratēji visilgāk strādāja, un te nav arī viena vienīga intelektuālā autora. Rezultāti ir centrēti ap lielajām idejām, savukārt konkrēto rezultātu formulējumi tapa nopietnās diskusijās darba grupās. Satura izstrādē kopumā piedalījās ap 300 praktizējošu skolotāju, un tas ir nebijis gadījums Latvijas vēsturē. Neviens izglītības satura dokuments tā nav tapis! Tas bija demokrātisks process, nebija mēroga kolektīvs darbs, kas atspoguļo mūsdienu Latvijas pedagogu redzējumu par to, kā lietpratības pieeja izpaužas reālos sasniedzamajos rezultātos.

Tātad mācību satura uzbūvē ir jāizceļ divi principi: pirmkārt, pats kompetences jeb lietpratības definējums, otrkārt, ka tas nav bijis kāda viena cilvēka izraudzīts, izdomāts modelis, bet tapis diskusijās un ir kolektīva viedokļa rezultāts. Te arī atbilde uz jautājumu, kāpēc mācību jomu kursu saturs un apjoms ir tādi, kādi tie ir. Pēc uzbūves tas ir viendabīgs, bet pēc formas, pēc konkrētiem formulējumiem tas ir kolektīvas domas rezultāts, un šāda pieeja jau no standarta izstrādes pirmsākumiem bija satura izveides galvenais princips.

Kādi ir galvenie mācību procesa uzbūves principi? Kā tas noris metodiski, didaktiski?

Savulaik esmu daudz diskutējis ar iepriekšējo izglītības un zinātnes ministru Kārli Šadurski, kad viņš stājās amatā. Ar ko tad kompetenču pieeja mācību saturā atšķiras no iepriekšējā modeļa? Šadurska kungam, matemātikas profesoram, es centos pastāstīt apmēram tā. Kā matemātikas profesors plāno savu kursu? Es arī kādreiz strādāju par skolotāju skolā, un profesionālā pieeja, skolotājam un arī augstskolas docētājam, allaž bijusi tāda: tu plāno savu kursu pēc tā principa, kas pašam šķiet svarīgi un interesanti, lai to varētu izstāstīt skolēniem vai studentiem. Proti, skolotājs plāno pēc pieejas "ko es darīšu, ko es zinu, ko es saprotu, kas man patīk?".

Guntars Catlaks konferencē "Lietpratības pamatizglītībā"

Tas ir tradicionālais, mūžsenais izglītības veids – vecākie māca jaunākos, stāsta viņiem, iepazīstina ar savu zināšanu bagāžu. Tas sācies tālajos laikos, kad zināšanas bija retas un tās varēja nodot cilvēks cilvēkam. Tagad zināšanas ir ne tikai skolotājam, un jaunajā pieejā mācību process jābūvē tā, lai docētājs augstskolā un skolotājs skolā raudzītos no sasniedzamā rezultāta perspektīvas. Savā prātā jācenšas izdomāt, kas studentiem vai skolēniem būtu jāizdara, lai es kā skolotājs pārliecinātos, ka viņi šo rezultātu ir sasnieguši. Un tad no šī punkta jāplāno atpakaļgaitā manas, skolotāja, darbības, tas ir, jāskā no beigām. Vai tas būtu augstskolas mācībspēku kurss vai skolotāja nedēļas vai semestra plāns, kāds liels tematiskais bloks, ko es gribu mācīt, jāplāno ir atgriezeniski. No galarezultāta skatoties, jāplāno atpakaļ, kā pie galarezultāta nonākt. Jā, lai šādi strādātu, lai šādi plānotu, ir visai labi jāpazīst savi studenti vai skolēni, viņu līmenis, tāpēc liela loma ir diagnostikai.

Pašlaik diagnostikas darbus uztveram gandrīz kā tādu mazo eksāmenu. Mācību procesa uzbūvei būtu jāskākas ar diagnostiku. Saprotot, kas ir gala rezultāts, plānojot soļus, kā pie šī rezultāta nonākt, īpaši plānojot sākuma

soļus, jāpazīst skolēni, ar kuriem jāstrādā. Izejot no tā, jāadaptē mācību process.

Tas prasa mainīties.

Jā, tas prasa mainīties cilvēkiem, kuri nav raduši tā domāt. Pirmkārt ir svarīgi saprast šo atšķirību. Tas ir pats būtiskākais lūzums, kam jānotiek skolotāju prātos, apziņā. Prasmes jau nāks, un tas nenotiks gluži vienādi visiem. Tāpēc bija lielas diskusijas par mācību programmām. Būtībā jau nav iespējams izveidot labu mācību programmu savam mācību priekšmetam, ja skolotājs nepazīst savus skolēnus. Jā, man ir zināms beigu stāvoklis, bet, lai izraudzītos, kādus soļus veikt no sākuma stāvokļa, kādas dažādas metodikas vajadzēs lietot, ir jāpazīst skolēni.

Kādi ir ieguvumi no šī modeļa īstenošanas sektoram kopumā, pašvaldībām, skolām un skolotājam, skolēnam?

Varam teikt, ka ieguvumi no jaunā modeļa būs visiem, bet patiesībā jāskā no skolēna. Līdzīgi kā atbildot uz iepriekšējo jautājumu, jāteic, ka skolēns ir tas sasniedzamais rezultāts. Gan skolas, gan pašvaldības, gan visa

izglītības sistēma kopumā ir instrumenti, kas kalpo skolēnam. Tāpēc allaž uzsveram, ka mērķis nav ne sakārtot skolu tīklu, ne labi aprīkot skolas, ne arī radīt mācību grāmatas, tāpat pašmērķis nav sagatavot daudz labu skolotāju. Tie visi ir vien līdzekļi īstā mērķa, skolēna, sasniegšanai. Ja mēs redzam veidu, kā tikt līdz skolēnam, mūsu sarunas kontekstā – vidusskolēnam, tad ceļi jau var būt dažādi.

Nebūt nav jābūt tā, ka visiem jāiet viens ceļš. Ja skolotāji pieņems jaunus mērķus un tos ievieš, tas jau palīdzēs pašiem jauniešiem mērķtiecīgi izvēlēties savu tālāko dzīves ceļu, veidot iespējami labu karjeru, un tad pavisam noteikti būs labāk sagatavoti studenti – tas nepāšaubāmi arī atbildīs augstskolu interesēm. Līdz šim esam dzirdējuši visai daudz sūdzību no augstākajām mācību iestādēm par studentu, pirmkursnieku, lielo atbirumu.

Mūsu izglītības sistēma līdz šim ir bijusi neefektīva, izglītībā ieguldīts ļoti liels publiskais resurss, vairāk nekā miljards eiro gadā. Tā ir ievērojama daļa no iekšzemes kopprodukta un no valsts budžeta, un šajā ziņā esam virs vidējiem rādītājiem OECD, bet mēs šos līdzekļus esam tērējuši, uzturot neefektīvu sistēmu, nedodot nevienam iespējas maksimāli attīstīties. Mēs izglītojamos atkārtoti esam mācījuši un pār-mācījuši, augstskolas veidojušas papildu kursus, lai studenti iegūtu vajadzīgo zināšanu līmeni, esam atvēlējuši ļoti lielus resursus centralizētajiem eksāmeniem, mērot vidējo temperatūru valstī, kas īstenībā nepasaka neko un nepalīdz nevienam konkrēti. Ļoti daudz kā neefektīva.

Jaunais saturs jeb vidusskolas standarts pats par sevi daudz ko no šeit minētā neatrisinās, taču tam noteikti būs paliekoša ietekme uz to, ka arī skolas un pašvaldības īpaši domās par specializāciju, domās par to, kas ir viņu pakalpojumu saņēmēji, mūsu gadījumā vidusskolas audzēkņi. Kas viņiem būtu noderīgs? Saprotams, ka pašvaldībām jācinās par saviem iedzīvotājiem. Līdz ar to tā arī ir liela iespēja pašvaldībām vidusskolu līmenī rūpīgi pārdomāt savu stratēģiju, tā mudinās pārdomāt, kas ir viņu piedāvājums vidējās izglītības posmā.

Kas būtu sakāms par profesionālās vidējās izglītības skolām?

Profesionālās izglītības iestādes ir īpaši gadījumi. Šo skolu nav tik daudz, taisnība, tās ir lielākas. Šo skolu primārā interese ir konkrētā profesionālā specializācija, vienlaikus saglabājot vidējās izglītības ieguves iespēju.

Ja runājam par nevienlīdzību, tieši šo skolu gadījumā tā izpaužas visvairāk. Vājie centralizēto eksāmenu rezultāti, piemēram, matemātikā, arī citos vispārīzglītojošos mācību priekšmetos, lielākoties ir profesionālajās vidējās izglītības iestādēs. Kāpēc tas tā ir? Ne jau tāpēc, ka tur mācītos sliktāki jaunieši vai viņus mācītu sliktāki skolotāji, nē. Bet skolotāji tur strādā, vidējai izglītībai veltot gandrīz divreiz mazāk laika, taču no jauniešiem tiek prasīts tāds pats rezultāts!

Jaunā eksaminācijas sistēma, veidojot dažādu līmeņu eksāmenus atbilstoši priekšmetu apguves līmenim, risina šo pieminēto nevienlīdzības problēmu. Vidējo profesionālo skolu audzēkņiem, lai iegūtu diplomu par vidējo izglītību, tāpat būs jānokārto obligātie eksāmeni latviešu valodā, matemātikā un svešvalodā, taču to varēs darīt atbilstoši to apguves līmenim – vispārīgajam, optimālajam vai augstākajam.

Piemēram, matemātika vispārīgajā līmenī pamatkursa apjomā ir tas, ko mums ļoti prasa un ko no mums sagaida profesionālās izglītības iestādes. Bet viņu gadījumā katrā skolā, katrā programmā ir cits modelis un citas vajadzības, jo ļoti bieži vispārīzglītojošie mācību priekšmeti jau ietilpst šo skolu profesionālajā daļā. Var būt daudzas profesijas, kurās matemātika augstākajā līmenī ir pilnīgi nepieciešama, bet daudzās to nevajag.

Variācijas iespējas pieaug un paplašinās, līdz ar to visām izglītības iestādēm atkarībā no to specifikas kļūst daudz vieglāk īstenot savus mērķus. Varbūt sākumā būs grūtāk, jo jāiemācās plānot, taču sistēma kļūst daudz elastīgāka, un kļūst iespējams pielāgot vajadzības valsts prasībām, kuras vairs nebūs vienādas visiem.

Kā plānots atbalstīt skolas šī modeļa ieviešanā?

Tas ir ļoti labs jautājums. Pamatdarbs būs jāizdara pašām skolām, es teiktu – nopietnā sadarbībā ar pašvaldībām. Jautājums par vidējās izglītības stratēģiju, specializācijas virzieniem un vajadzībām būtībā ir risināms pašvaldību mērogā. Tas ir plānošanas jautājums, un mēs pašlaik domājam arī par to, kā skolām sniegt daudz tiešāku un mērķtiecīgāku konsultāciju veida palīdzību, zināšanu atbalstu, lai palīdzētu tām veidot savus jaunus mācību plānus, piedāvāt izvēļu komplektus. Tas mums ir jādara laikus. Ieviešana sākas 2020. gada pirmajā septembrī, un mums tas būtu jādara vēlākais 2020. gada pavasarī. Mums ir dots laiks – nākamais mācību gads. Protams, skolām ir precīzi jāapzinās sava situācija. Un šis ir darbs ar skolu vadības komandām. Šis process jau ir sācies. Projektā mēs jau otro gadu strādājam ar pilnīgi visu skolu vadības komandām profesionālās pilnveidesursos.

Guntars Catlaks

Vai būs arī kāds atbalsts materiāli tehniskajā nodrošinājumā?

Šajā struktūrfondu periodā ministrijas paspārnē ir bijuši pieejami daudzi instrumenti, skolām bija un ir pieejams liels ieguldījumu resurss infrastruktūrā, lai uzlabotu tehnisko stāvokli, iekārtotu kabinetus. Projektā būs izstrādāti mācību līdzekļu paraugu komplekti visās jomās pamatkursiem vidējās izglītības pakāpē. Lielākā daļa pašvaldību piedalās citā struktūrfondu projektā par atbalstu individuālo kompetenču attīstībai, kur iespējams iegādāties materiāli tehniskos līdzekļus, dažādas iekārtas, mācību līdzekļus, kas vairāk gan attiecas uz interešu izglītības nodrošinājumu, bet kopumā palīdz būvēt arī visas skolas infrastruktūru.

Kā šis modelis ietekmēs, ko mainīs valsts pārbaudījumu (eksāmenu) īstenošanā?

Daļēji jau to minēju. Protams, ir jāmainās arī valsts pārbaudījumiem, kas ir ne tikai centralizētie eksāmeni, bet arī diagnostikas darbi. Līdz šim centralizētajos eksāmenos skolēniem labāk padevies tradicionālais, sen zināmais – testu pildīšana, “jā” vai “nē” atbildes, pareizās atbildes sniegšana. Daudz lielākas grūtības sagādā jaunā tipa uzdevumi, kas prasa domāt un rīkoties nestandarta situācijās. Mainīsies pārbaudījumu saturs – nestandarta situāciju risināšanas virzienā. Mainīsies arī struktūra. Veidosim jaunus centralizētos eksāmenus vidusskolas beigās, saglabāsies prasība visiem kārtot eksāmenu matemātikā, latviešu valodā, svešvalodā, bet to varēs darīt atbilstoši apguves līmenim. Latviešu valodā un svešvalo-

dā būs jākārtoto eksāmens vismaz optimālajā līmenī, matemātikā – pašlaik izstrādājam versiju, kas paredz visus trīs līmeņus. Tā kā būs prasība mācīties vismaz trīs mācību priekšmetus augstākajā, padziļinātajā līmenī, citiem priekšmetiem veidosim tikai augstākā līmeņa pārbaudījumus, bet tie būs izvēles eksāmeni.

Vai ir bijušas konsultācijas ar augstskolu pārstāvjiem? Kā plānots salāgot pāreju no šāda tipa vidusskolas uz augstskolu?

Konsultācijas ir bijušas un turpinās. Diskusijas ir bijušas ļoti konstruktīvas. Nesen notika konsultācija ar Latvijas universitāšu asociāciju, kuras pārstāvis piedalījās preses konferencē 18. februārī. Augstskolas ir ļoti ieinteresētas un seko līdzīgi projekta attīstībai un mūsu darbam. Te ir divējāda situācija – augstskolu pārstāvji sagaida, cer un grib, lai topošie studenti būtu labāk sagatavoti, ko jaunais modelis arī paredz, no otras puses, viņu rūpe ir, lai būtu pietiekams reflektantu skaits. Līdz ar to augstskolu interese ir, lai, pastāvot izvēļu komplektiem, būtu arī zināma garantija, ka būs pietiekamā daudzumā tāds skaits skolēnu, kuri apgūs fiziku, ķīmiju, matemātiku augstākajā līmenī.

Kādās valstīs vēl tiek īstenota šāda pieeja? Kādi ir secinājumi no šīm pieredzēm?

Līdzīga pieeja, kādu esam izraudzījušies mēs, ir dominējošā visās OECD un ES valstīs. Modeļi, protams, ir dažādi. Pasaulē izplatīts ir tā saucamais britu modelis, ko izmanto Ziemeļamerikā, Austrālijā, vēl citās angļiski runājošās valstīs, kurš lielā mērā balstās starptautiskā bakalaureāta idejā. Līdzīgi modeļi jau ilgāku laiku ļoti sekmīgi darbojas Ziemeļvalstīs, Nīderlandē. Kompetenču pieeja nav etniski, kulturāli vai kā citādi norobežots fenomens. Ideja, pieeja, ka jāmainās mazāk, šaurāks apjoms mācību priekšmetu nozīmē, bet tas jā dara daudz dziļāk, dominē visā pasaulē. Protams, tai jābūt līdzsvarā ar prasību pēc vispārīgā, lai jaunais cilvēks būtu arī vispusīgi izglītots. Proti, skolēns ir iepazinies ar visu, bet mazāk, toties pamatīgi ir mācījies kādu daļu no tā, – šāds līdzsvars valda izglītības modeļos visā pasaulē. Mēs visdziļāk esam analizējuši somu pieredzi un ar savu modeli vistuvāk esam mūsu ziemeļu kaimiņiem. Es teiktu, ka tas, ko mēs ieviešam, par 90 % līdzinās tam, kas sekmīgi darbojas Somijā un Igaunijā.

Alnis Auziņš, Skola2030

Igor Grigorjevs preses konferencē par izglītības satura plānošanas principiem vispārējā vidējā izglītībā

Iespējas kvalitatīvam lēcienam

Kā praktiski īstenot jauno vidusskolas modeli? To jautājam Igoram Grigorjevam, Ogres 1. vidusskolas direktoram, kurš kā konsultants piedalījās Skola2030 vidusskolas satura piedāvājuma izstrādē.

Domājot par jaunā vidusskolas modeļa ieviešanu – ar ko būtu jā sāk mācību iestādes direktoram? Kā plānot savu darbu un kādus lēmumus pieņemt?

Savā skolā sāksim ar diskusiju par to, cik un kādus padziļinātās apguves kursus piedāvāsim mūsu nākotnes skolēniem. Aptaujāsim skolēnus – gan pamatskolas pēdējo klašu skolēnus, gan vidusskolēnus, gan nesenos skolas absolventus, lai iegūtu arī jauniešu skatījumu. Domāju, ka saruna par katras skolas padziļinātajiem kursu

piedāvājumu notiks arī pašvaldības vai reģiona līmenī, jo ir nozīmīgi reģiona skolēniem piedāvāt iespējami plašu padziļinātās apguves kursu klāstu.

Tiklīdz iegūsim pārlicību par padziļinātās apguves kursiem, varēsim plānot pamatkursu piedāvājumu. Līdztekus kursu piedāvājuma plānojumam lūgšu direktora vietniecei mācību darbā modelēt mācību stundu sarakstu, kas atbilstu mūsu iecerēm. Vērtēsim modeļa ietekmi uz skolas finansēm. Katrā gadījumā 2020. gada pavasarī jau būsim gatavi uzsākt informatīvu kampaņu par Ogres 1. vidusskolas piedāvājumu topošajiem vidusskolēniem.

Kādi ir būtiskākie ieguvumi, īstenojot jauno vidusskolas modeli?

Pirmkārt, vidusskolēnam būs mazāk mācību priekšmetu. Līdzšinējā mācību satura sadrumstalotība apgrūtināja mācību satura apguvi. Otrkārt, skolēni no skolas piedāvājuma izvēlēsies mācīties to, kas viņiem ir nozīmīgāks. Es ceru, ka tas palielinās vidusskolēnu motivāciju mācīties un atbildību par savu izvēli.

Priecājos, ka tiek pārskatīts mācību saturs – vairākās mācību jomās skolotāji novērtēs atjauninātu saturu un mācību materiālus.

Visbeidzot, katras ārējas izmaiņas prasmīga vadītāja rokās kļūst par instrumentu nepieciešamo izmaiņu veik-

šanai skolā. Mums atkal ir dota iespēja veikt kvalitatīvu lēcieni savā darbā, un mums šī iespēja ir jāizmanto.

Kādi ir galvenie priekšnoteikumi, lai jauno vidusskolas modeli varētu veiksmīgi iedzīvīnāt?

Pirmkārt, jābūt lēmumam par vispārējās vidējās izglītības standarta ieviešanu.

Tiklīdz ieceres ir pārtapušas normatīvajā aktā, skolu direktoru domāšanas un rīcības ātrums būtiski pieaug.

Pēc standarta pieņemšanas katram no mums ir jāzīdara viss, ko vien viņš spēj, lai izmaiņas būtu pozitīvas.

Skola2030, VISC un Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) speciālistiem jāskaidro jaunais regulējums. Skolu kolektīviem jāplāno modeļa īstenošana, bet pašvaldībām jālūko, lai to reģionā esošajiem skolēniem tiktu nodrošināts iespējami plašs padziļinātās apguves kursu piedāvājums. Izglītības sistēmā strādā daudzi zinoši, spējīgi un enerģiski cilvēki, un esmu pārliecināts, ka darba kopums nesīs augļus.

Vai jaunā modeļa īstenošana varētu atšķirties dažāda lieluma skolās?

Vidusskolām ar paralēlām klasēm jauno modeli īstenojot būs vieglāk, jo modeli var ieviest bez būtiska izmaksu pieauguma. Arī skolotāju, kas spēj nodrošināt kvalitatīvu padziļināto kursu mācīšanu, lielajām vidusskolām ir vairāk. Skolām, kurās nav paralēlu klašu, ieviest jauno modeli būs grūtāk. Pirmkārt, izmaksu pieaugums būs lielāks, jo divpadsmitajā klasē padziļinātos kursus skolēni mācīsies mazākās grupās, un šīs grupas nepieciešams finansēt. Otrkārt, mazas vidusskolas izmaksu dēļ spēš piedāvāt ierobežotu padziļinātās apguves kursu skaitu.

Kā jaunā vidusskolas modeļa īstenošana ietekmēs skolas – skolotāja, skolas vadības un skolēnu – ikdienu?

Skolotājam vispārējās vidējās izglītības standarta izmaiņas nozīmē nepieciešamību iedziļināties jaunajā mācību priekšmeta saturā, apgūt jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas. Arī skolas vadību gaida spraiga darba periods – jādombā par savas skolas piedāvājumu un tā vietu citu vidusskolu vidū, jāmaina skolas darba organizācija, jāvēstī par izmaiņām gan kolektīvā, gan vecākiem. Vairākumam skolēnu jaunās vidusskolas pieredze būs pirmā un vienīgā viņu dzīvē, un skolēni šai pieredzei noteikti ir gatavi.

Igor Grigorjēvs

Ko tas nozīmē pašvaldības, reģiona kontekstā?

Šis ir ļoti būtisks jautājums. Svarīgi, lai pašvaldības koordinētu padziļinātās apguves kursu piedāvājumu reģionā. Ir izšķirīgi, lai katra Latvijas reģiona skolēniem tiktu piedāvāts iespējami plašs padziļināto mācību priekšmetu klāsts. Tikai tad mēs varēsim runāt par vienlīdzīgu kvalitatīvas izglītības pieejamību visā valstī.

Pašvaldībām ir rīki skolu darbības koordinēšanai, un tie ir jāizmanto. Pašvaldību rokās pašlaik ir arī vidējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošana. Lielākas skolas ir ne vien efektīvākas izmaksu ziņā un spēj nodrošināt augstāku atalgojumu pedagogiem, bet arī spēj nodrošināt lielāku padziļināto kursu izvēli skolēniem.

Kādi ir riski, kas būtu jāņem vērā? Kādi ir ieteicamie pasākumi to novēršanai?

Ir ļoti nozīmīgi, lai jaunajam mācību standartam iespējami drīz sekotu kvalitatīvi izstrādātas kursu programmas, mācību materiāli un pedagogu mācības. Ir jāpaveic daudz darba īsā laikā. Tas man šķiet lielākais izaicinājums jaunā izglītības satura ieviešanai.

Youtube kanāla atskaņošanas sarakstā "Skola2030 vebināri" iespējams noskatīties Igora Grigorjeva vadīto vebināru "Aktualitātes mācību saturā: Mācību satura plānošanas principi vidusskolā" <http://ejuz.lv/ofl>

Izm parlamentārā sekretāre, Anita Muižniece, VISC vadītājs Guntars Catlaks un Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa preses konferencē par izglītības satura plānošanas principiem vispārējā vidējā izglītībā 18.februārī

Izglītības satura plānošanas principi vidusskolā

Vispārējās vidējās izglītības pakāpes mērķis ir palīdzēt jauniešiem apzināties savas intereses un spējas un sagatavoties izglītības turpināšanai augstskolā vai profesionālai darbībai.

Projekts "Kompetenču pieeja mācību saturā" (*Skola2030*), turpinot satura un pieejas pilnveidi vispārējā izglītībā, ir izstrādājis un piedāvā izglītības satura plānošanas principus vispārējā vidējā izglītībā, kas dos skolēniem iespēju vairāk mācīties atbilstoši savām interesēm un nākotnes plāniem, – to nodrošina mazāks mācību priekšmetu skaits un iespēja 30 % mācību laika veltīt padziļinātiem un specializētiem kursiem. Rezultātā skolēniem veidosies dziļāka izpratne un labākas prasmes apgūstamajos mācību priekšmetos, lielāka motivācija mācīties un spēcīgāka savu interešu apzināšanās. Kvalitatīvas izglītības piedāvājums un augstas prasības visās mācību jomās nodrošinās absolventu labāku kopējo sagatavotību turpmākajām gaitām.

Pilnveidoto saturu vidusskolā plānots sākt ieviest pakāpeniski visās Latvijas skolās, sākot no 2020. gada 1. septembra 10. klasē (no 2021. gada 11. klasē, no 2022. gada 12. klasē), kad valdībā tiks pieņemts jaunais vispārējās vidējās izglītības standarts.

Jaunais vidusskolas modelis paredz:

- samazinātu mācību priekšmetu skaitu, lai dotu iespēju skolēniem mērķtiecīgi izvēlēties un specializēties izraudzītajos mācību priekšmetos;
- mācību satura apguvi 3 līmeņos (vispārīgajā, optimālajā un augstākajā) un valsts pārbaudījumus atbilstoši mācību satura apguves līmenim. Mācību satura apguve optimālajā līmenī ir pietiekama, lai iestātos augstskolā;
- satura apguvi kursu veidā – pamata, padziļinātos un specializētosursos; ir noteikts stundu skaits katram kursam, ko skola var elastīgi plānot ilgākā vai īsākā laika periodā;
- katra vidusskola piedāvā 2 izvēļu grozus jeb kursu komplektus ar vismaz 3 padziļinātajiem kursiem;

- padziļināto kursu apguve pielīdzina Latvijas skolēnu iespējas labākajām pasaules izglītības sistēmām.

Mācību slodze. Plānots, ka vispārējās vidējās izglītības posmā stundu skaits mācību satura apgūšanai paliek nemainīgs – ar 36 stundu maksimālo skolēna slodzi nedēļā jeb 3360 – 3780 mācību stundām trīs gados (vakara un neklātienes izglītības programmās mazāks mācību stundu skaits). Mācību stundas ilgums joprojām būs 40 minūtes.

Izvēle. Arī turpmāk vispārējās vidējās izglītības ieguve būs brīvprātīga.

Kāpēc vajadzīgas pārmaiņas?

Pašlaik vispārējā vidējā izglītībā skolēns izvēlas vienu no četrām izglītības programmām (humanitārā un sociālā; matemātikas, dabaszinību un tehnikas; vispārizglītojošā vai profesionāli orientētā virziena) ar nelielām variācijām. Šis modelis ir uzlabojams, jo:

- ir pārāk liels mācību priekšmetu skaits, ko vidusskolēns mācās vienlaikus (18 līdz 20); liels obligāto priekšmetu skaits un sasniedzamie rezultāti, kas vienādi visās izglītības programmās;
- skolēniem nav pietiekamas iespējas iedziļināties, atklāt un attīstīt savas intereses;
- profesionālās izglītības iestāžu, vispārizglītojošo vidusskolu un valsts ģimnāziju audzēkņiem ir atšķirīgs stundu skaits vispārizglītojošos priekšmetos (līdz pat divām reizēm), bet vienādi eksāmeni 12. klasē;
- Latvijas skolēnu iespējas nav pietiekami pielīdzinā-

mas labākajām pasaules izglītības sistēmām, jo ir nepietiekams stundu skaits katrā no mācību priekšmetiem.

Jaunums! Mācību satura apguve līmeņos

Plānotie sasniedzamie rezultāti mācību jomās veidoti trīs mācību satura apguves līmeņos.

- **Vispārīgais līmenis.** Šajā līmenī skolēns risina problēmas pazīstamās situācijās, nostiprina, vispārina un sistematizē pamatzglītībā apgūto mācību saturu, veido domāšanas paradumus. Mācību saturs šajā līmenī ir katras mācību jomas obligāti apgūstamā satura daļa.

- **Optimālais līmenis.** Šajā līmenī skolēns nostiprina prasmes plānot un īstenot patstāvīgu izziņas un problēmu risināšanas darbību, identificē un risina problēmas vienkāršās, nepazīstamās situācijās, veido padziļinātu konceptuālo izpratni mācību jomā ar starpdisciplināriem elementiem, demonstrē kompleksas prasmes, iegūst produkta radīšanas pieredzi. Mācību saturs šajā līmenī ir svarīgs vispusīgai vispārējai vidējai izglītībai.

- **Augstākais līmenis.** Šajā līmenī skolēns apzināti, atbildīgi, radoši un patstāvīgi plāno un pārrauga savu izziņas darbību, patstāvīgi risina problēmas nepazīstamās, sarežģītās situācijās, veido dziļu konceptuālo izpratni mācību jomā, saskata starpdisciplināras likumsakarības, mācās patstāvīgi plānot, īstenot, uzraudzīt un izvērtēt produkta radīšanas procesu. Mācību saturs šajā apguves līmenī ir padziļināts un paplašināts, un svarīgs skolēna iecerēto studiju profila specializācijas virzienam.

VISPĀRĪGAIS

Obligāti apgūstamā satura daļa visosursos.

Apgūst ikviens jauniešs vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības programmās.

OPTIMĀLAIS

Vispusīgas vispārējās vidējās izglītības saturs.

Pietiekams izglītības turpināšanai augstskolā.

AUGSTĀKAIS

Padziļināts un paplašināts saturs.

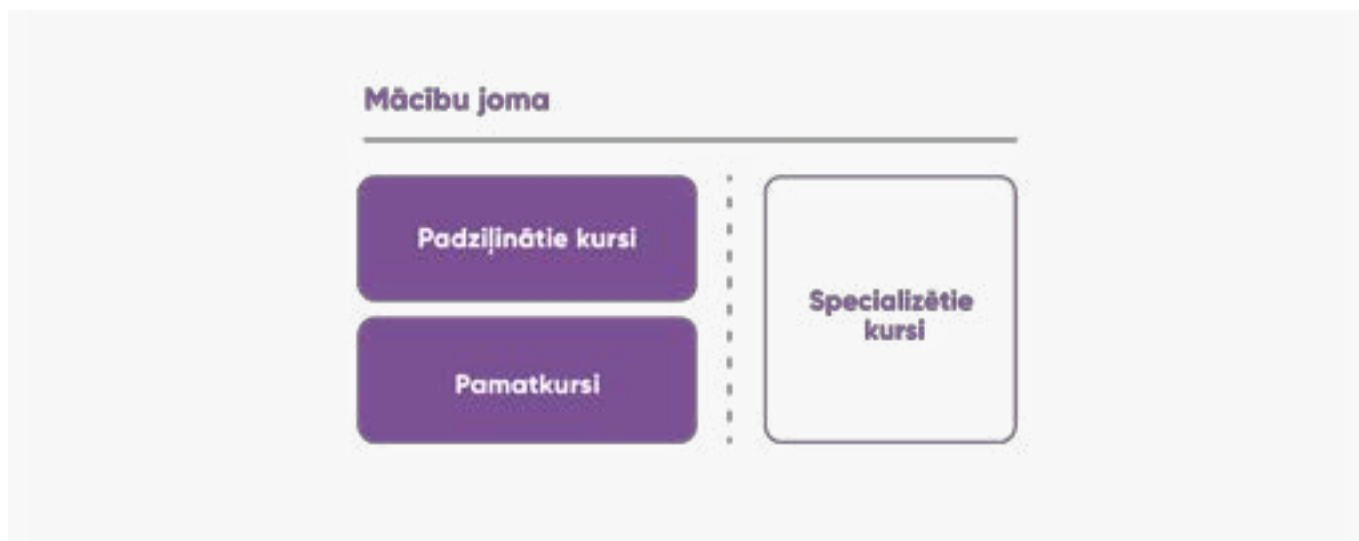
Nepieciešams izglītības turpināšanai specializēta profila studiju programmās.

Vidusskolas posmā skolēni mācību saturu apgūst saskaņā ar jomās plānotajiem rezultātiem kursu veidā:

- **pamatkurss** sniedz vispārīgā vai optimālā līmeņa zināšanas, izpratni un prasmes;

- **padziļinātais kurss** sniedz augstākā līmeņa zināšanas, izpratni un prasmes;

- **specializētais kurss** sniedz specifiskas jebkura līmeņa zināšanas, izpratni un prasmes.

Skola izveido savu piedāvājumu (sk. tabulu) un izglītības programmā iekļauj:

- vismaz **divus** mērķtiecīgi izveidotus padziļināto kursu komplektus jeb izvēļu **grozus ar trīs padziļinātiem kursiem** katrā no tiem. Vismaz vienam padziļinātajam kursam katrā izvēļu grozā jābūt atšķirīgam;

- **pamatkursus** katrā mācību jomā – vispārīgā vai optimālā līmenī, saskaņojot ar padziļināto kursu piedāvājumu. Lai mācītos padziļināto kursu, skolēniem jāapgūst optimālā līmeņa pamatkursus;

- **specializētos kursus** (izglītības iestāde var piedāvāt brīvas izvēles specializētus kursus atbilstoši skolēnu interesēm un izvēļu groziem. Specializēto kursu programmu paraugus izstrādā VISC vai izglītības iestāde saskaņā ar Valsts vispārējās vidējās izglītības standartu);

- **stundu plānu trim gadiem.**

Plānots, ka skolēni pamatkursus mācīsies galvenokārt 10. un 11. klasē, bet padziļinātos kursus – 11. un 12. klasē atbilstoši skolas veidotajam mācību stundu sarakstam. Pamatkursu apguvei paredzēts veltīt aptuveni 70 % mācību laika, savukārt padziļināto un specializēto kursu apguvei – aptuveni 30 % no mācību laika.

Ir noteikts optimālais stundu skaits visam kursam, nesadalot to pa mācību gadiem. Skola kursu var īstenot īsākā vai garākā laika posmā, piedāvājot kursu apgūt, piemēram, viena gada laikā ar vidēji sešām mācību stundām nedēļā, vai divu gadu laikā ar vidēji trīs mācību stundām nedēļā. Izglītības iestāde varēs mainīt mācību stundu skaitu kursā, bet nesamazinot vairāk par 15% no kursa kopējā stundu skaita.

Skolai būs iespēja veidot arī savus, t. sk. starpdisciplinārus, kursus, integrējot vispārējās vidējās izglītības standartā skolēnam plānotos sasniedzamos rezultātus no dažādām mācību jomām.

Prasības vispārējās vidējās izglītības ieguvei

Uzsākot mācības 10. klasē, skolēns izvēlas vienu no skolas piedāvātajiem izvēļu groziem, kā arī citus kursus no skolas piedāvājuma. Vispārējās vidējās izglītības iegūšanas nosacījumi paredz, ka skolēns:

- apgūst mācību saturu 3360–3780 stundu apjomā;
- apgūst pamatkursus visās mācību jomās;
- apgūst trīs padziļinātos kursus un saistībā ar vienu no tiem veic patstāvīgu pētniecības, jaunrades vai sabiedrisko darbu;
- kārtro valsts pārbaudes darbus:
 - latviešu valodā (vismaz optimālajā līmenī);
 - svešvalodā (angļu, vācu vai franču) vismaz optimālajā līmenī;
 - matemātikā (jebkurā apguves līmenī – vispārīgajā, optimālajā vai augstākajā līmenī);
 - divos no padziļinātajiem kursiem (augstākajā līmenī);

Atbalsts skolām izglītības satura plānošanas principu īstenošanai

Valsts vispārējās vidējās izglītības standartā ir formulēti (a) sasniedzamie rezultāti vispārīgajā, optimālajā un augstākajā mācību satura apguves līmenī septiņās mācību jomās; (b) atsevišķā standarta pielikumā norādīts, kuri sasniedzamie rezultāti apgūstami katrā no mācību priekšmetu kursiem (pamatkursā, padziļinātajā kursā un specializētajā kursā).

VISC veidos kursu programmu paraugus un valsts pārbaudes darbu paraugus. Papildus VISC piedāvās mācību līdzekļu piemērus visiem pamatkursiem. Tāpat kā līdz šim, arī turpmāk skolotāji varēs veidot savas kursu programmas vai veidot jaunus specializētos kursus vispārējās vidējās izglītības standarta apguvei.

Pamatkursi, padziļinātie kursi un specializētie kursi mācību jomās

Katrā mācību jomā ir pamatkursi, padziļinātie un specializētie kursi ar noteiktiem satura apguves nosacījumiem skolēnam. Katram kursam ir norādīts kopējais optimālais mācību stundu skaits, kas nepieciešams šī kursa satura apguvei. Izglītības iestāde varēs mainīt mācību stundu skaitu kursā, nepārsniedzot 15 % no šī kursa ko-

pējā stundu skaita.

Piedāvāta arī alternatīva mācību stundu skaita uzskaites forma – kredītpunkts: vienam kredītpunktam atbilst 35 mācību stundas (1 kp = 35 mācību stundas). 35 mācību stundas izvēlētas, jo šis skaitlis atbilst mācību nedēļu skaitam mācību gadā. Šāda mācību stundu skaita uzskaites forma dod iespēju skolām un skolēniem plānojot darboties ar mazākiem skaitļiem.

Stundu (kredītpunktu) skaits pamatkursos, padziļinātajos un specializētajosursos mācību jomās un to apguves nosacījumi.¹

- Visi apgūst pamatkursus visās mācību jomās.
- Katrs skolēns apgūst 3 padziļinātos kursus un izstrādā pētniecības, jaunrades vai sabiedrisko darbu ("Projekta darbs").
- Pamatkursi ir gan vispārīgajā, gan optimālajā līmenī; padziļinātie kursi ir tikai augstākajā līmenī, bet specializētie kursi var būt dažādos līmeņos.

Mācību joma	Pamatkursi *vispārīgajā vai optimālajā līmenī	Padziļinātie kursi *visi augstākajā līmenī	Specializētie kursi *dažādos līmeņos
Valodu mācību joma (visi skolēni apgūst "Latviešu valoda I"; divas svešvalodas – angļu, franču, vācu optim. līm. (B2); otru – vismaz visp. līm. (B1))	"Latviešu valoda I" ² (420 – 12 kp; ³ optim. līm.) "Svešvaloda I" (B2; 420 – 12; kp; ^{4,5} optim. līm.) "Svešvaloda" (B1; visp. līm.)	"Latviešu valoda un literatūra II" (210 – 6 kp) "Svešvaloda II" (C1; 210 – 6 kp)	"Radošā rakstīšana" (105 – 3 kp; augst. līm.) Trešā svešvaloda (B1; 315 – 9 kp; optim. līm.) "Mazākumtautības valoda un literatūra" (210 – 6 kp; optim. līm.)
Sociālā un pilsoniskā mācību joma (visi apgūst "Sociālās zinības un vēsture" VAI "Vēsture un sociālās zinātnes I")	"Sociālās zinības un vēsture" (140 – 4 kp; visp. līm.) "Vēsture un sociālās zinātnes I" (245 – 7 kp; optim. līm.)	"Vēsture II" (210 – 6 kp) "Sociālās zinātnes II" (210 – 6 kp)	Visi kursi zemāk – optim. līm. "Filozofija" (70 – 2 kp) "Psihologija" (70 – 2 kp) "Uzņēmējdarbības pamati" (140 – 4 kp)
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma (visi apgūst "Literatūra I" UN "Kultūras pamati" VAI vienu no "Kultūra un māksla I" (vizuālā māksla/mūzika/teātra māksla)	"Kultūras pamati" (105 – 3 kp; visp. līm.) "Literatūra I" ³ (optim. līm.) "Kultūra un māksla I" (vizuālā māksla; 210 – 6 kp; optim. līm.) "Kultūra un māksla I" (mūzika; 210 – 6 kp; optim. līm.) "Kultūra un māksla I" (teātra māksla; 210 – 6 kp; optim. līm.)	"Kultūra un māksla II" (210 – 6 kp)	"Radošā rakstīšana" (105 – 3 kp; augst. līm.) "Kolektīvā muzicēšana" (210 – 6 kp; optim. līm.) "Teātris" (140 – 4 kp; optim. līm.) "Vizuālplastiskā māksla" (140 – 4 kp; optim. līm.) "Publiskā uzstāšanās" (70 – 2 kp; visp. līm.)

Dabaszinātņu mācību joma (apgūst "Dabaszinības" VAI trīs pamatkursus "Fizika I", "Ķīmija I", "Bioloģija I", VAI četrus pamatkursus "Fizika I", "Ķīmija I", "Bioloģija I" un "Ģeogrāfija I")	"Dabaszinības" (315 – 9 kp; visp. līm.) "Fizika I" (245 – 7 kp; optim. līm.) "Ķīmija I" (210 – 6 kp; optim. līm.) "Bioloģija I" (105 – 3 kp; optim. līm.) "Ģeogrāfija I" (105 – 3 kp; optim. līm.)	"Fizika II" (210 – 6 kp) "Ķīmija II" (210 – 6 kp) "Bioloģija II" (210 – 6 kp) "Ģeogrāfija II" (210 – 6 kp)	"Astronomija" (70 – 2 kp; optim. līm.)
Matemātikas mācību joma (visi apgūst "Matemātika" VAI "Matemātika I")	"Matemātika" (210 – 6 kp; visp. līm.) "Matemātika I" (420 – 12 kp; optim. līm.)	"Matemātika II" (280 – 8 kp)	Visi kursi – augstākajā līm. "Projicēšanas metodes" (70 – 2 kp) "Diskrētās matemātikas elementi" (70 – 2 kp) "Kompleksie skaitļi" (70 – 2 kp)
Tehnoloģiju mācību joma (visi apgūst "Datorika" VAI "Dizains un tehnoloģijas I" VAI "Dizains un tehnoloģijas I", VAI "Programmēšana I")	"Datorika" (70 – 2 kp; visp. līm.) "Dizains un tehnoloģijas I" (210 – 6 kp; optim. līm.) "Programmēšana I" (210 – 6 kp; optim. līm.)	"Dizains un tehnoloģijas II" (210 – 6 kp) "Programmēšana II" (210 – 6 kp)	Digitālais dizains" (140 – 4 kp; optim. līm.) "Robotika" (140 – 4 kp; optim. līm.)
Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma (visi apgūst "Sports un veselība" trīs gadus)	"Sports un veselība" (315 – 9 kp; optim. līm.)		"Valsts aizsardzības mācība" (140 – 4 kp; visp. līm.). Obligātais pamat- kurss no 2024./25. m.g.
Starpdisciplinārs kurss (visiem)		"Projekta darbs" (70 – 2 kp)	

¹ Tabulā iekavās pie katra kursa norādīts optimālais kopējais stundu skaits kursa apguvei. Izglītības iestāde varēs mainīt mācību stundu skaitu kursā, bet nesamazinot vairāk par 15 % no šī kursa kopējā stundu skaita.

² Kursu nosaukumos izmantota romiešu ciparu numerācija – "I" pamatkursiem un "II" padziļinātajiem kursiem, lai norādītu pēctecību.

³ "Latviešu valoda I" un "Literatūra I" kursiem norādīts kopējais stundu skaits. Skola to var variēt pēc saviem ieskatiem vai piedāvāt vienu integrētu kursu.

⁴ Visi skolēni vidējās izglītības pakāpē mācās vismaz divas svešvalodas. Vienu no ES oficiālajām valodām – angļu, franču vai vācu – skolēni apgūst vismaz līdz optimālajam (B2) līmenim ("Svešvaloda I"); otru svešvalodu – angļu, franču, vācu vai krievu – skolēni apgūst vismaz līdz vispārīgajam (B1) līmenim ("Svešvaloda"). Skola var piedāvāt svešvalodas apgūt līdz augstākajam (C1) līmenim.

⁵ Nosaukts kopējais minimālais stundu skaits vienas svešvalodas apguvei līdz B2 līmenim ("Svešvaloda I") un otras svešvalodas apguvei līdz B1 līmenim ("Svešvaloda").

Uzsvari mācību saturā un pieejā vispārējās vidējās izglītības pakāpē 7 mācību jomās

Valodu mācību joma vidusskolā

Latviešu valoda

Latviešu valodu un literatūru vidusskolā visi skolēni apgūst optimālajā līmenī pamatkursos "Latviešu valoda I" un "Literatūra I". Šos kursus var mācīt atsevišķi vai integrēti. Literatūras sasniedzamie rezultāti formulēti kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.

Mācību saturu pamatkursā "Latviešu valoda I" veido četri moduļi: "Valoda un sabiedrība", "Mediji, valoda un ietekme", "Stilistika" un "Valodas struktūra".

- Kurša moduļi "Valoda un sabiedrība" paredzēts aplūkot valodas un sabiedrības mijiedarbes jautājumus un apgūt tādas tēmas kā latviešu valodas situācija Latvijā,

valodas un kultūras nozīme identitātes veidošanās procesā, latviešu valodas daudzveidība dažādos Latvijas reģionos, latviešu valodas resursu izmantošanas iespējas valodas apguvē un pilnveidē.

- Jauns uzsvars vidusskolas kursa programmā ir medijpratība, kas iekļauta moduļi "Mediji, valoda un ietekme". Galvenie jautājumi: plašsaziņas līdzekļu saturs un ietekme uz adresātu, medijos izmantotie manipulācijas un ietekmes rīki, to izpratne, valodas līdzekļu izmantojums mediju tekstos un sociālajos tīklos, saziņas uzvedība un ētika publiskajā telpā.

- Modulī “Stilistika” paredzēts turpināt pamatskolā iesāktos tekstpratības un tekstveides jautājumus, padziļināt skolēnu prasmi veidot savu rakstīšanas un mutvārdu stilu, patstāvīgi organizēt un plānot tekstu radīšanas procesu, prasmīgi izvēlēties avotus, vērtēt to kvalitāti. Darbs ar tekstu ir cieši saistīts ar pilnīgāku stilistikas jautājumu izpratni, kas veidojas, pētot teksta uzbūvi un tajā izmantotos valodas līdzekļus. Teksta radīšanas meistarība ir saistīta ar tekstpratības tālāku pilnveidi un lasīšanas un klausīšanās stratēģiju attīstību, kas nepieciešamas tekstā ietvertā satura un valodas izteiksmes dziļākai izpratnei.

- Liela uzmanība vidusskolā ir pievērsta valodas sistēmas un valodas kultūras normu izpratnei. Atšķirībā no pamatskolas skolēni dziļāk iepazīst un pēta valodas sistēmas līmeņus, detalizēti vērtē to mijiedarbību un nozīmi gan no teorētiskā, gan praktiskā skatupunkta. Zināšanas par valodas sistēmu palīdz labāk izprast pareizrakstības un pareizrunas normas, uzlabot runas sniegumu un dažāda žanra tekstos radīt vēlamo iespaidu uz adresātu. Valodas sistēmas, normu un saziņas kultūras izziņāšana un prasmīga likumu lietošana praksē ir nozīmīgs nosacījums arī citu mācību priekšmetu satura un specializētās valodas sekmīgai apguvei.

Augstākajā līmenī tiek piedāvāts vienots latviešu valodas un literatūras kurss “Latviešu valoda un literatūra II”. Kursa mērķis ir attīstīt radošumu, intelektuālo kapacitāti un kritiska lasītāja un rakstītāja pieredzi, liekot ar teksta starpniecību skolēniem iedziļināties valodas, literatūras un kultūras jautājumos. Kursa gaitā īpaša uzmanība tiek pievērsta teksta analīzes prasmei, tā interpretācijai un saiknei ar teksta radīšanas kontekstu (vietu, laiku), ņemot arī vērā mijiedarbību starp tekstu, tā autoru (viņa identitāti) un lasītāju. Skola varēs piedāvāt arī atsevišķu specializēto kursu “Radošā rakstīšana”.

Mazākumtautību valoda un literatūra

Skola var piedāvāt skolēnu brīvai izvēlei specializēto kursu “Mazākumtautību valoda un literatūra”. Šajā kursā pamatā ir sasniedzamie rezultāti, kas formulēti latviešu valodai (valodu mācību jomā) mācību satura apguves optimālajā līmenī un ar literatūru saistītie sasniedzamie rezultāti (kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā) optimālajā līmenī.

Svešvalodas

Vidusskolas posmā joprojām tiks mācītas visas četras valodas prasmes un saglabāta obligātā divu svešvalodu apguve. Visiem skolēniem jāapgūst viena no Eiropas Savienības valodām (angļu, vācu vai franču) vismaz līdz

Foto:Jaredd Craig (unsplash.com)

līmenim B2 (optimālais līmenis), bet otrajā svešvalodā (angļu, vācu, franču vai krievu valodā) – vismaz līdz līmenim B1 (vispārīgais līmenis). Stundu skaits minimālo prasību izpildei divām svešvalodām nosaukts kopā, lai skola stundu skaitu varētu piemērot savu skolēnu valodas prasmēm un kontekstam. Visas četras svešvalodas skolēni var turpināt mācīties arī optimālajā un tālāk augstākajā līmenī.

Tāpat kā līdz šim skola var piedāvāt skolēniem vidusskolā apgūt arī trešo svešvalodu kā specializēto brīvas izvēles kursu “Trešā svešvaloda”. Atkarībā no piedāvātā stundu skaita skolēni var sasniegt A2/B1 (vispārīgo līmeni).

Apģūstot svešvalodas, saskaņā ar pilnveidoto mācību saturu vidusskolā svarīgi īpašu vērību veltīt:

- daudzvalodībai, uzsverot saikni starp visām apģūtajām valodām un tulkošanas prasmju izkopšanu;
- mediācijas prasmēm, kuras iekļautas svešvalodu sasniedzamajos rezultātos vidusskolas posmā, lai rosinātu skolēnus pamanīt, skaidrot un risināt pretrunas vai

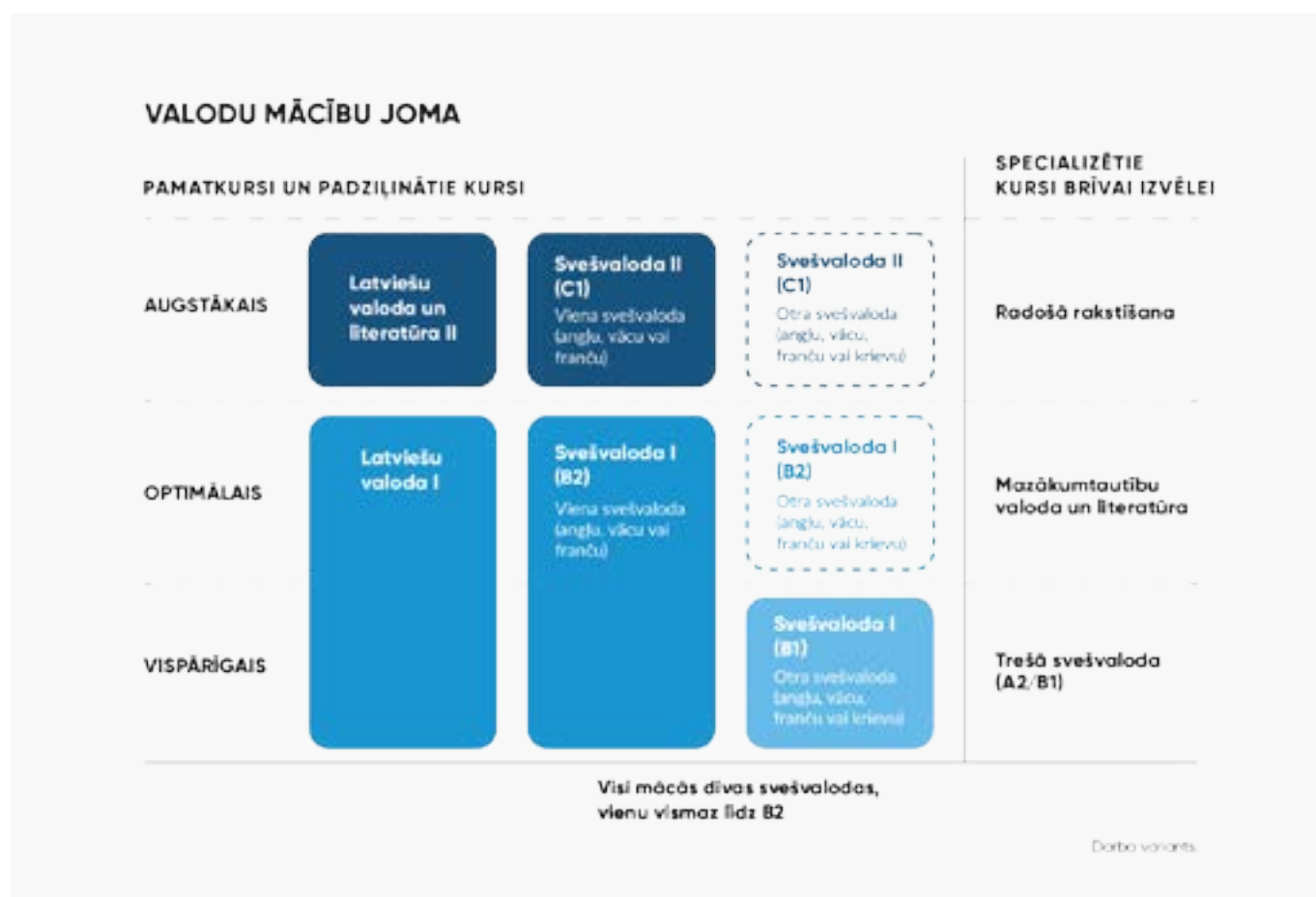
neskaidrības daudzvalodu saziņas situācijās, izvēloties atbilstošas stratēģijas saziņas uzturēšanai vai atjaunošanai;

- svešvalodu izmantošanai starpdisciplināriem mācību mērķiem, jo vidusskolas klasēs skolēnu svešvalodu apguves līmenis ļaus patstāvīgi meklēt un izmantot arī sev interesējošu, ar mācību saturu saistītu papildinformāciju kādā svešvalodā, kā arī dos iespēju atsevišķu tematu vai temata daļas saturu apgūt svešvalodā;

- lai sekmētu svešvalodu izmantošanu citu mācību priekšmetu apgūvē, ļoti būtisks ir svešvalodu skolotāju atbalsts un sadarbība ar citu mācību priekšmetu skolotājiem, lai palīdzētu skolēniem izprast sarežģītākās gramatiskās struktūras un apgūt specifisko terminoloģiju, izmantojot daudzveidīgus mācību materiālus svešvalodu

dās arī citu jomu mācību satura apgūvē.

Vidusskolēniem, kuri sasnieguši valodas apguves līmeni B2 un kuriem ir interese par svešvalodām, plānots jauns padziļinātais svešvalodas kurss "Svešvaloda II", kura ietvaros skolēni mācīsies literāro un akadēmisko valodu svešvalodā un īstenos pētniecības projektus. Skola ar šo padziļināto kursu var piedāvāt augstākā līmeņa sasniežamos rezultātus apgūt vienā no četrām svešvalodām (angļu, vācu, franču vai krievu valodā) ar mērķi sasniegt līmeni C1. Kurša laikā skolēni lasīs, analizēs, tulkos un veidos literārus un akadēmiskus tekstus, lai mērķtiecīgi un prasmīgi varētu izmantot visu apgūto valodu kompetences saziņā nacionālā un starptautiskā vidē, gatavoties augstskolas studijām svešvalodā, kā arī svešvalodu izmantošanai turpmāk profesionālajā darbībā.

Papildu resursi

- Valodu mācību jomas aktualitātes, Sanita Lazdiņa (2018. gada februāris): <http://ejuz.lv/oba>
- Aktualitātes valodu mācību jomā ar uzsvāru uz latviešu valodu un literatūru konferences "Lietpratība pamatizglītībā" ietvaros, Arvils Šalme, Inese Lāčauniece (2018. gada septembris): <http://ejuz.lv/obb>
- Vebinārs skolotājiem par latviešu valodas un literatūras aktualitātēm, Arvils Šalme, Sanita Lazdiņa, Inese Lāčauniece (2018. gada novembris): <http://ejuz.lv/m4t>
- Latviešu valodas aģentūras (LVA) žurnāls par jaunumiem latviešu valodas un literatūras mācīšanās <http://ejuz.lv/ob6>

Foto: Gianmarco Boscaro (unsplash.com)

Sociālā un pilsoniskā mācību joma vidusskolā

Sociālās un pilsoniskās mācību jomas saturs ir izteikti starpdisciplinārs, un tajā savijas idejas gan no sociālo, gan humanitāro zinātņu disciplinām. Tādējādi šajā mācību jomā formulētos sasniedzamos rezultātus apgūst vairākosursos – divos atšķirīga apjoma integrētos pamatkursos – “Sociālās zinības un vēsture” vai “Vēsture un sociālās zinātnes I”; divos padziļinātosursos – “Vēsture II” un “Sociālās zinātnes II”, kā arī skola var piedāvāt dažādus specializētos kursus, piemēram, “Filozofija”, “Psihologija”, “Ekonomika un uzņēmējdarbības pamati”.

Turpinot pamatskolā iesāktu, sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā vidusskolā:

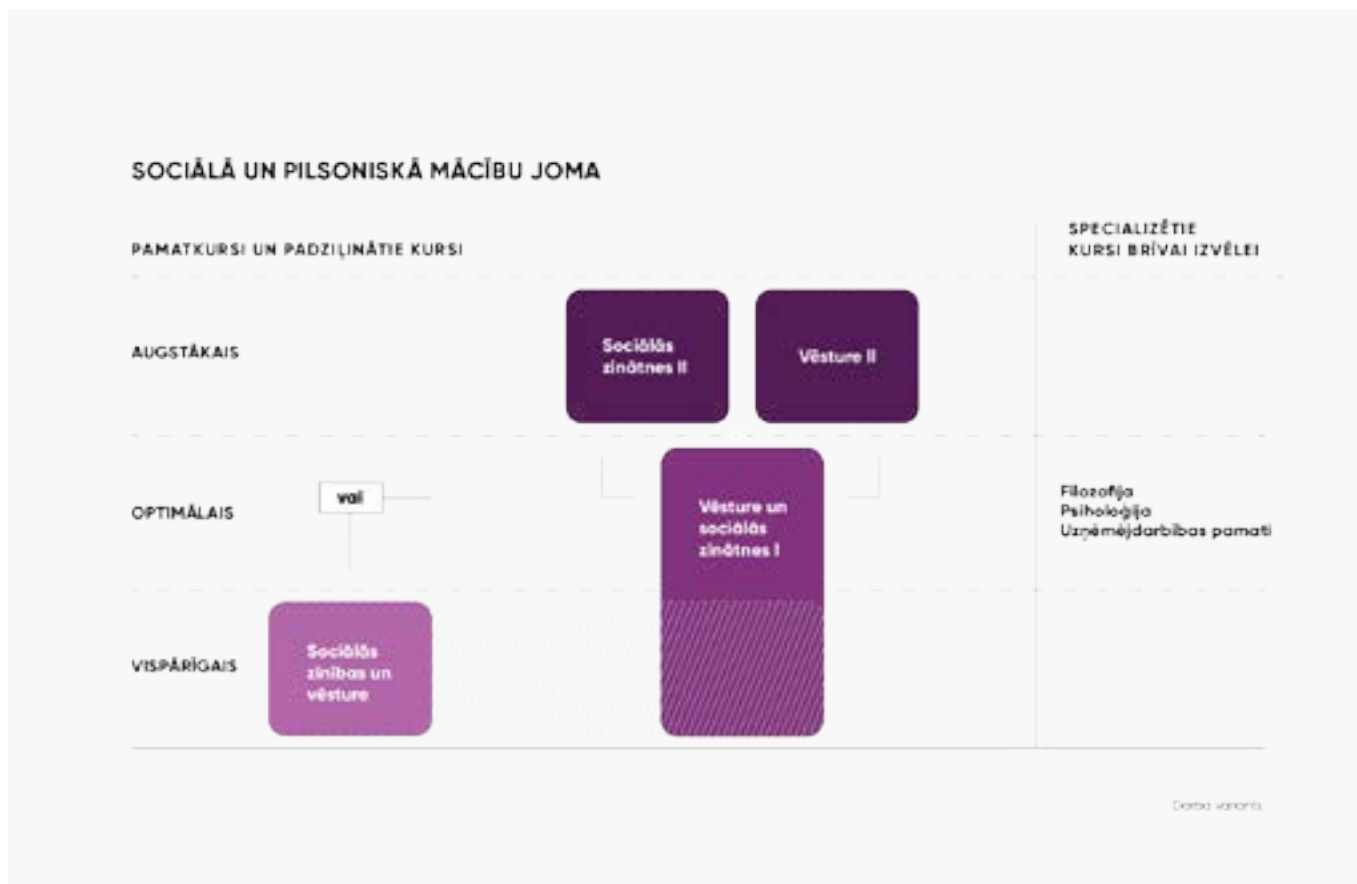
- tiek attīstīta skolēna sabiedriskā domāšana – izpratne par sabiedriskajiem un politiskajiem procesiem un līdzdalība tajos (skolēni piedalās un vada dažādus vietējās nozīmes sabiedriskos pasākumus);

- pamatkursu saturs ir veidots, apvienojot idejas no dažādām sociālo zinātņu disciplinām, lai stiprinātu izpratni par dažādu sabiedrisko aspektu savstarpējo saistību un mijiedarbību pagātnē un mūsdienās;

- skolēni mācās novērtēt kultūras mantojuma nozīmīgumu un piedalās dažādās aktivitātēs, kas vērsta uz tā kopšanu un saglabāšanu;

- būtiski ir iegūtās zināšanas novērot un lietot praksē, tādēļ ļoti svarīgi ir organizēt aktīvu mācību procesu arī ārpus skolas autentiskā vidē – apkārtņē, kultūrvīdē, muzejos, vietējā pašvaldībā un uzņēmumos.

Pamatkursā “Sociālās zinības un vēsture” skolēni nostiprina pamatskolā iegūtās zināšanas par sabiedriskajiem, ekonomiskajiem un politiskajiem procesiem. Skolēni veido vispārīgumus, izmantojot pamatskolā iegūtās vēstures zināšanas, lai izprastu pagātnes notiku-

mu ietekmi uz mūsdienām, un nostiprina savu pilsonisko, nacionālo un vēsturisko apziņu.

Pamatkursā “Vēsture un sociālās zinātnes I” ar dažādu vēstures piemēru un filozofisku atziņu palīdzību skolēni apgūst dažādu politisku, sabiedrisku un ekonomisku ideju attīstību. Skolēni izseko dažādu ideoloģiju ietekmēm uz sabiedrību, kā arī skaidro varas un indivīda attiecības dažādos laikmetos un reģionos.

Padziļinātajā kursā “Sociālās zinātnes II” skolēni padziļināti apgūst gan teorētiskas zināšanas par politiskajiem, ekonomiskajiem un tiesiskajiem procesiem, gan arī mācās praktiski šīs zināšanas izmantot, piedaloties un vadot dažādus vietējās nozīmes sabiedriskos pasākumus, kā arī gūstot uzņēmējdarbības pieredzi, un piedalās vietējās nozīmes tirdzniecības pasākumos. Šajā kursā skolēni arī apgūst un nostiprina sociālajām zinātnēm raksturīgās pētnieciskās prasmes.

Padziļinātajā kursā “Vēsture II” skolēni padziļināti apgūst vēstures faktoloģiskās zināšanas un dažādas vēstures filozofijas idejas, tādējādi attīsta izpratni par vēsturisko notikumu savstarpējām sakarībām un to ietekmi uz mūsdienu realitāti. Šajā kursā skolēni arī apgūst un nostiprina vēsturei raksturīgās pētniecības prasmes.

Specializētajosursos “Filozofija” un “Psiholoģija” skolēniem ir iespēja padziļināti un koncentrēti apgūt konkrētajai zinātnes disciplīnai specifiskās zināšanas un pētniecības prasmes.

Specializētajā kursā “Uzņēmējdarbības pamati” skolēniem ir iespēja apgūt prasmes, kas nepieciešamas, lai uzsāktu un vadītu savu uzņēmumu. Šajā kursā iegūtās prasmes un zināšanas ir savietojamas ar prasmēm un zināšanām, kas iegūtas tehnoloģiju mācību jomasursos.

Papildu resursi

- Sociālā un pilsoniskā mācību joma, Ansis Nudiens (2018.gada februāris): <http://ejuz.lv/obg>
- Vēsturē fakts ir visu pamatu pamats, Valdis Klišāns, Ansis Nudiens (2018.gada jūlijs): <http://ejuz.lv/obh>

Foto: Steve Johnson (unsplash.com)

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma vidusskolā

Jomas sasniedzamie rezultāti veidoti tā, lai skolēni vidējās izglītības pakāpē turpinātu pamatzglītībā aizsākto kultūras izpratnes veidošanu un **klātienē piedzīvo:**

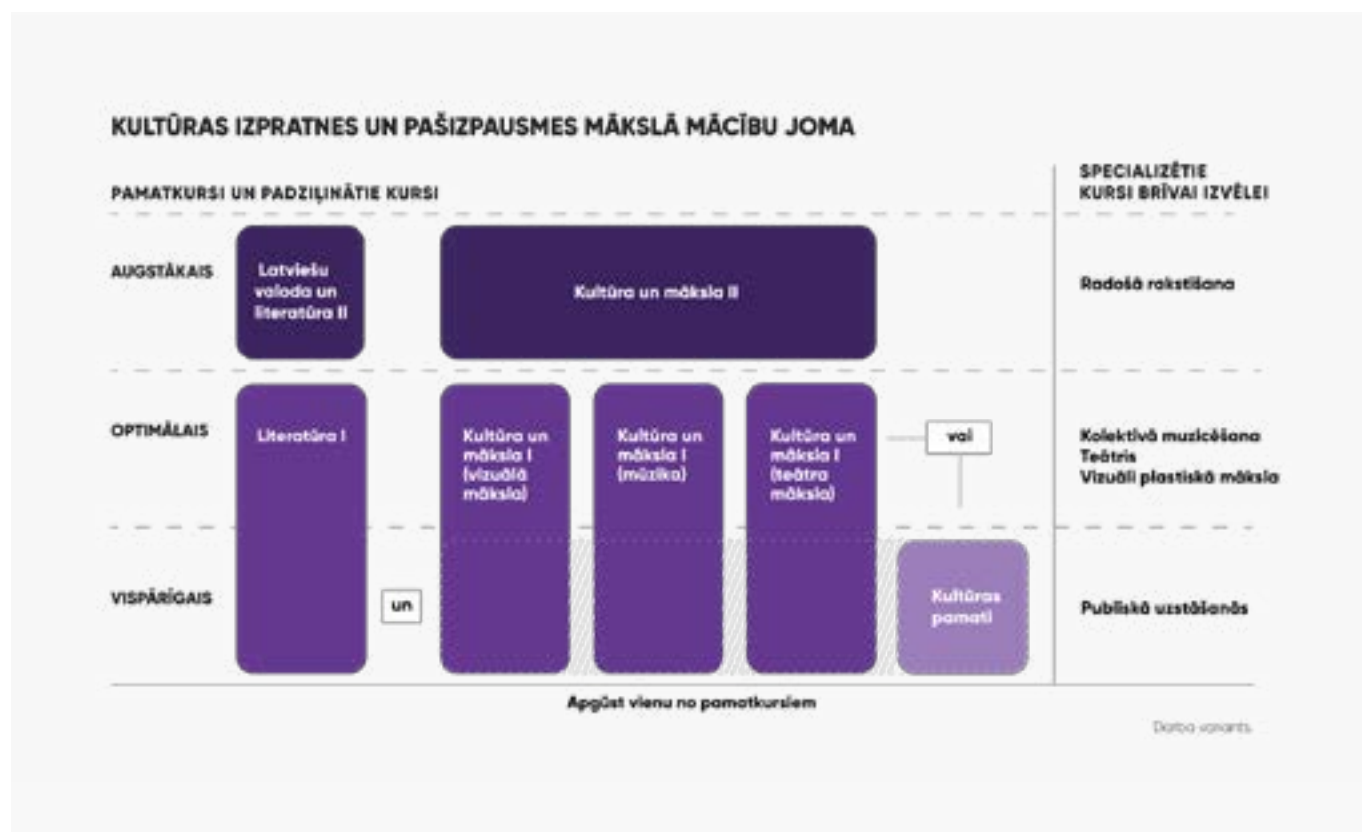
- apgūst dažādus mākslas veidus (vizuālā māksla, literatūra, mūzika, teātra māksla), iepazīst to specifiskos izteiksmes līdzekļus;

- kultūras notikumus un veido interesi par kultūras izpaušmēm un laikmetīgo mākslu, saskata iepriekšējo laikmetu kultūras atsauces, padziļina izpratni par kultūras vispārīgo saturu un izpaušmju dažādību, mijiedarbību ar citām dzīves jomām, apzinās un veido savu identitāti un piederību kultūrai, novērtē emocionālo un estētisko pieredzi;

- radošo procesu – radošā darbībā izmanto katrā mākslas veidā apgūtās specifiskās prasmes, tās pilnveido un lieto radošos uzdevumos (vispārīgajā līmenī), radošā

projektā (optimālajā līmenī), jaunradē, pētniecības darbā vai sadarbībā ar citiem skolēniem (augstākajā līmenī).

Satura apguve plānota divos pamatkursos. Visi skolēni apgūst kursu **“Literatūra I”** (optimālais līmenis). Šo kursu var mācīt atsevišķi vai integrēti kopā ar pamatkursu **“Latviešu valoda I”**. Papildus skolēni izvēlas mazāka apjoma pamatkursu **“Kultūras pamati”** vai pamatkursu **“Kultūra un māksla I”** (ar izvēli praktiski darboties vizuālajā mākslā, mūzikā vai teātra mākslā). Skolēniem ir iespēja turpināt mācības augstākajā līmenī un apgūt kādu no padziļinātajiem kursiem – integrētu kursu **“Latviešu valoda un literatūra II”** vai **“Kultūra un māksla II”**. Skola var piedāvāt arī specializētos kursus **“Radošā rakstīšana”**, **“Vizuāli plastiskā māksla”**, **“Kolektīvā muzicēšana”**, **“Teātris”** un **“Publiskā uzstāšanās”**.

Pamatkursā “Literatūra I” skolēni iegūs zināšanas par literatūras spilgtākajām parādībām, attīstīs prasmi saskatīt kultūras zīmes dažādu laikmetu tekstos un tās izmantot jaunrades tekstos, apgūs daudzveidīgas stratēģijas darbā ar literāru tekstu, veidos savu estētisko gaumi, pētīs lasīšanas paradumus, eksperimentālā projektā par literatūras iespējām karjeras veidošanā izvērtēs savā dzīvē un literatūras radošajā procesā būtiskas vērtības.

Pamatkursā “Kultūras pamati” skolēni iegūs zināšanas par kultūras un mākslas procesiem, to saistību ar radošo izaugsmi un sabiedrības vērtībām; izpratni par kultūras daudzveidīgām izpausmēm un laikmetīgo mākslu, kultūras mantojuma nozīmi, mākslas iedarbi uz savu personību; piedzīvos kultūras notikumus klātienē, iegūs radošas darbošanās, savas identitātes veidošanas, emocionālu un estētisku pieredzi.

Pamatkursā “Kultūra un māksla I” (ar izvēli praktiski darboties vizuālajā mākslā, mūzikā vai teātra mākslā) skolēni, iesaistoties vietēja vai valsts mēroga kultūras notikumos, gūs izpratni par kultūras un mākslas procesiem, to saistību ar radošo izaugsmi un sabiedrības vērtībām, par kultūras daudzveidīgām izpausmēm un laikmetīgo mākslu, kultūras mantojuma nozīmi, mākslas iedarbi uz savu personību, emocionālu un estētisku pieredzi; gūs pieredzi kultūras notikumu piedzīvošanā klātienē, radošā darbībā

un savas identitātes veidošanā; radoši darbosies izvēlētajā mākslas veidā (vizuālā māksla, mūzika, teātra māksla) un projektā lietos un pilnveidos mākslas veida specifiskās prasmes, pētīs, iepazīs mākslas veidam raksturīgo profesiju specifiku (izpildītājmākslinieks, izstādes kurators, koncertprogrammas menedžeris, producents, režisors u. c.) un gūs pieredzi profesijai nepieciešamo prasmju pielietojumā.

Padziļinātajā kursā “Kultūra un māksla II” skolēni padziļināti pētīs kultūras un mākslas procesus, tos saistīs ar sabiedrības vērtībām, personības identitātes veidošanos un radošām inovācijām, praktiski darbosies radošās partnerības projektā, gūstot pieredzi un izpratni par starpdisciplināras mākslas māksliniecisku, sociālu un ekonomisku vērtību.

Specializētajā kursā “Radošā rakstīšana”, kurā iekļauti arī latviešu valodas sasniedzamie rezultāti, skolēni praktiski pilnveidos tekstveides prasmes un nodarbosies ar jaunradi.

Specializētajā kursā “Vizuāli plastiskā māksla” (optimālais līmenis) skolēni pilnveidos savas radošās spējas vairākos vizuālās mākslas virzienos, padziļināti pētīs radošo procesu dažādās vizuāli plastiskās mākslas nozarēs, attīstīs prasmi vizuāli izteikties, oriģināli un neatkarīgi domāt, pilnveidot estētisku jūtīgumu un kritiski analizēt.

Specializētajā kursā “Kolektīvā muzicēšana” (optimālais līmenis) skolēni padziļināti apgūs un pilnveidos individuālās muzicēšanas prasmes un izpratni par mūzikas kolektīvu darbības pamatprincipiem, iegūs emocionālo, skatuviskās uzstāšanās un mākslinieciskā procesa tapšanas pieredzi.

Specializētajā kursā “Teātris” (optimālais līmenis) skolēni apgūs specifiskus teātra izteiksmes līdzekļus, veidos izrādes, uzveduma vai laikmetīgas teatrālas formas iestu-

dējumu, iepazīs teātri kā institūciju, kultūras nozari un skatuves mākslas veidu, teātra vēsturi un teoriju.

Specializētajā kursā “Publiskā uzstāšanās” (vispārīgais līmenis) skolēni apgūs praktiskas iemaņas sadarbībai ar auditoriju, retorikā, improvizācijā, tehnoloģiju (skaņas pastiprinošo, vizuāli papildinošo) izmantošanā atbilstoši publiskas uzstāšanās mērķiem (zinātniska vai lietišķa prezentācija, ceremonija, procesa vadīšana auditorijā).

Papildu resursi

- Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā, Rita Dementjeva (2018.gada februāris): <http://ejuz.lv/od2>
- Drāma kā darbības māksla, Inese Leitāne (2018.gada novembris): <http://ejuz.lv/od3>
- Es jau mācu drāmu! Pieci pieredzes stāsti, Inese Leitāne (2018.gada novembris): <http://ejuz.lv/od4>
- Aktualitātes mācību saturā: Latviešu valoda un literatūra, Inese Lāčauniece un Arvils Šalme (2018.gada septembris): <http://ejuz.lv/obb>
- Vebinārs skolotājiem par aktualitātēm latviešu valodā un literatūrā, Arvils Šalme, Sanita Lazdiņa un Inese Lāčauniece (2018.gada novembris): <http://ejuz.lv/od5>
- Vebinārs skolotājiem par aktualitātēm kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā, Inga Krišāne, Austra Avotiņa, Ilze Vilde, Irēna Nelsone (2018.gada decembris): <http://ejuz.lv/od6>

Līdzšinējie izdevuma “Domāt. Darīt. Zināt” numuri www.skola2030.lv

Par starpdisciplināru
mācību procesu,
uzmanību u.c., Nr.4

<http://ejuz.lv/odx>

Foto: Vincent van Zalinge (unsplash.com)

Dabaszinātņu mācību joma vidusskolā

Dabaszinātņu mācību jomā formulētos sasniedzamos rezultātus skolēni varēs apgūt integrētā pamatkursā “Dabaszinības” vai trīs pamatkursos: “Fizika I”, “Ķīmija I”, “Bioloģija I”, vai četros pamatkursos “Fizika I”, “Ķīmija I”, “Bioloģija I” un “Ģeogrāfija I”. Mācības var turpināt padziļinātajos kursos “Fizika II”, “Ķīmija II”, “Bioloģija II” un “Ģeogrāfija II” atbilstoši skolēnu apgūtajiem pamatkursiem optimālajā līmenī.

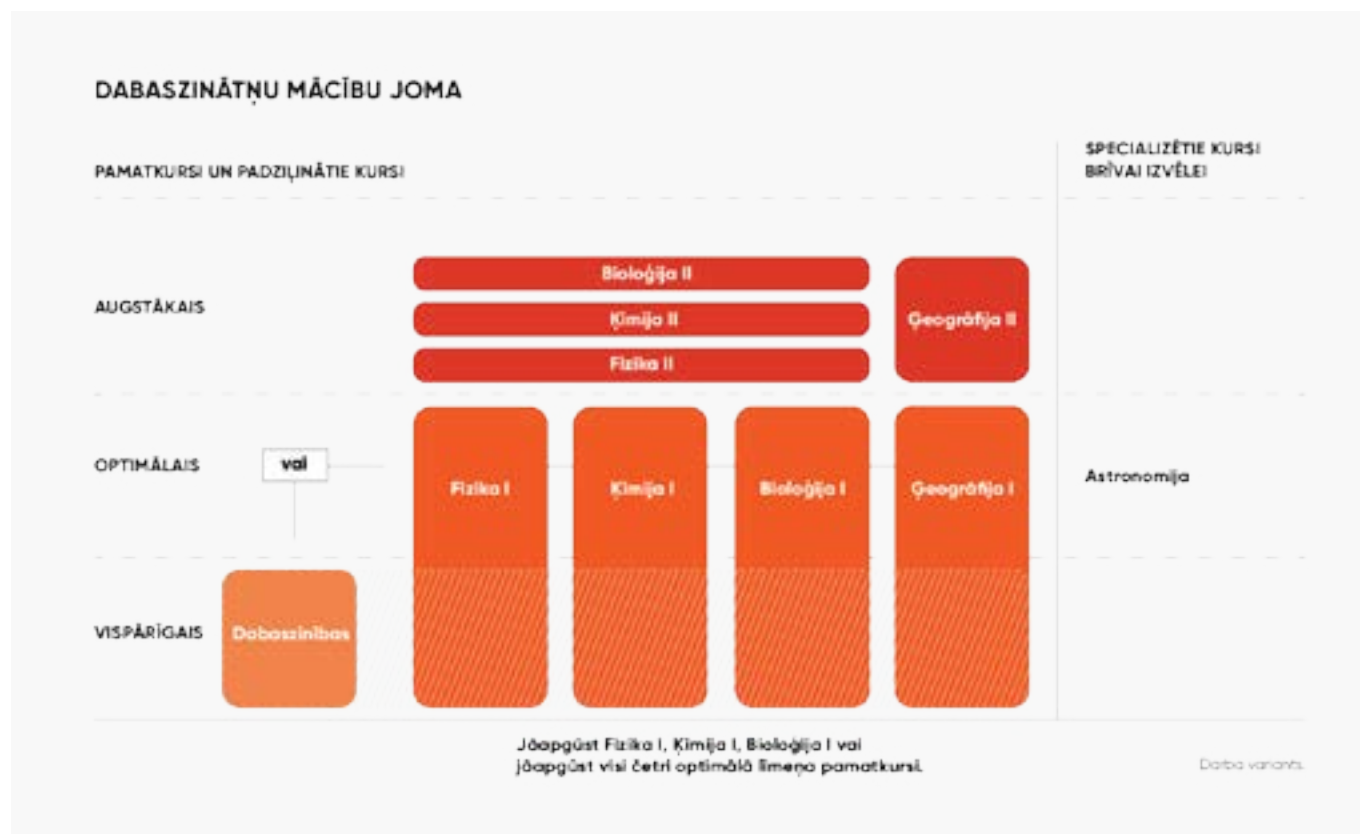
Skola izglītības programmā iekļauj vai nu integrēto kursu “Dabaszinības”, vai trīs pamatkursos: “Ķīmija I”, “Fizika I”, “Bioloģija I”, vai visus četrus iespējamus pamatkursos: “Ķīmija I”, “Fizika I”, “Bioloģija I”, “Ģeogrāfija I”. Taču visām skolām noteikti jāpiedāvā skolēnu izvēlei “Fizika I”, “Ķīmija I”, “Bioloģija I”, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visiem skolēniem apgūt dabaszinības optimālajā līmenī.

Turpinot pamatskolā iesākto, vidusskolā visos kursos īpašs uzsvars tiek likts uz iespējām skolēniem attīstīt un nostiprināt pētnieciskās prasmes, risinot kompleksas

starpdisciplināras problēmas, radot un piedāvājot pamatotus ilgtspējīgus risinājumus cilvēka un vides mijiedarbības izraisītajām problēmām dažādos mērogos/līmeņos individuālu un/vai grupas pētniecības projektu ietvaros. Skolēni izstrādā pētniecisko darbu par konkrētu tēmu, risinot savas vai sava novada aktuālās problēmas, vai apkopo jau veiktos pētījumus un teorijas par šo tēmu un izstrādā savu praktisko eksperimentu, lai paplašinātu vai papildinātu atrasto informāciju.

Integrētajā pamatkursā “Dabaszinības” skolēni apgūs vispārīgā līmeņa sasniedzamos rezultātus ar iekļautiem sasniedzamajiem rezultātiem fizikā, ķīmijā, bioloģijā un ģeogrāfijā, pilnveidos izpratni par dabas vienotību, izziņās dabas parādības un procesus, to cēloņus un likumsakarības, sekmēs līdzatbildīgas attieksmes veidošanos vides kvalitātes uzlabošanai.

Izvēloties pamatkursus “Fizika I”, “Ķīmija I”, “Bioloģija I” un “Ģeogrāfija I”, skolēni apgūs optimālā līmeņa sasniedzamos rezultātus un padziļinās izpratni par dabas

procesu un parādību daudzveidību un likumsakarībām dabā, pilnveidos komunikatīvās un pētnieciskās darbības prasmes, veicinās aktīvu līdzdalību vides apsaimniekošanā, saglabāšanā un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā.

Padziļinātajosursos “Fizika II”, “Ķīmija II”, “Bioloģija II” un “Ģeogrāfija II” skolēni apgūs sasniedzamos rezultātus, kuru ietvaros:

- iedziļināsies dabaszinātņu jēdzienos un teorijās, risinās kompleksas starpdisciplināras problēmas, mērķtiecīgi izmantojot daudzveidīgus matemātiskos modeļus ķīmijas, fizikas vai/un bioloģijas kontekstā, lieto pētījumu datu ieguves un apstrādes metodes jaunās situācijās, t. sk. arī zinātniskās metodes, pēc paša iniciatīvas atbildīgi rīkosies vides mērķtiecīgā apsaimniekošanā un saglabāšanā;
- padziļinās un paplašinās teorētiskās zināšanas par jēdzieniem un teorijām mācību priekšmetā, kas ir nepieciešams izglītības turpināšanai noteiktā profila augstskolās vai studiju programmās. Piemēram, bioloģijā padziļināti apgūs organismu uzbūvi un procesus (cilvēka smadzeņu uzbūve un darbība, mutāciju izraisošie fakto-

ri, vienkāršas bioķīmiskās reakcijas dzīvajos organismos), iepazīs bioloģijas zinātnes nozares (ekoloģija, epigēnētika u. c.);

- izmantos matemātisko analīzi un matemātiskos modeļus ķīmijas, fizikas, bioloģijas un/vai ģeogrāfijas kontekstā, kā arī iegūto datu ticamības novērtēšanai, rezultātu kļūdu aprēķiniem un analīzei. Piemēram, atvasināšanu fizikas praktisko uzdevumu risināšanā;

- strādās padziļināti ar zinātniskajiem rakstiem, publikācijām, lieto zinātnisko valodu, veidos priekšstatu par profesiju izvēli zinātnē, pēc iespējas darbosies mūsdienīgās laboratorijās vai zinātniskajos centros, veiks lauka darbu. Piemēram, ģeogrāfijā padziļināti apgūs jaunākās teorētiskās idejas par Zemes fizikālajām sistēmām un cilvēka veidotajām sistēmām, kā arī to savstarpējo mijiedarbību, kā arī apgūs un lieto dažādus tradicionālos un modernos ģeogrāfiskās informācijas analīzes rīkus (GIS tehnoloģijas).

Papildu resursi

Aktualitātes dabaszinātņu mācību jomā, Pāvils Pestovs (2018.gada februāris): <http://ejuz.lv/od7>

Vebinārs “Aktualitātes mācību saturā: dabaszinātņu mācību joma” (Mihails Basmanovs) <http://ejuz.lv/od8>

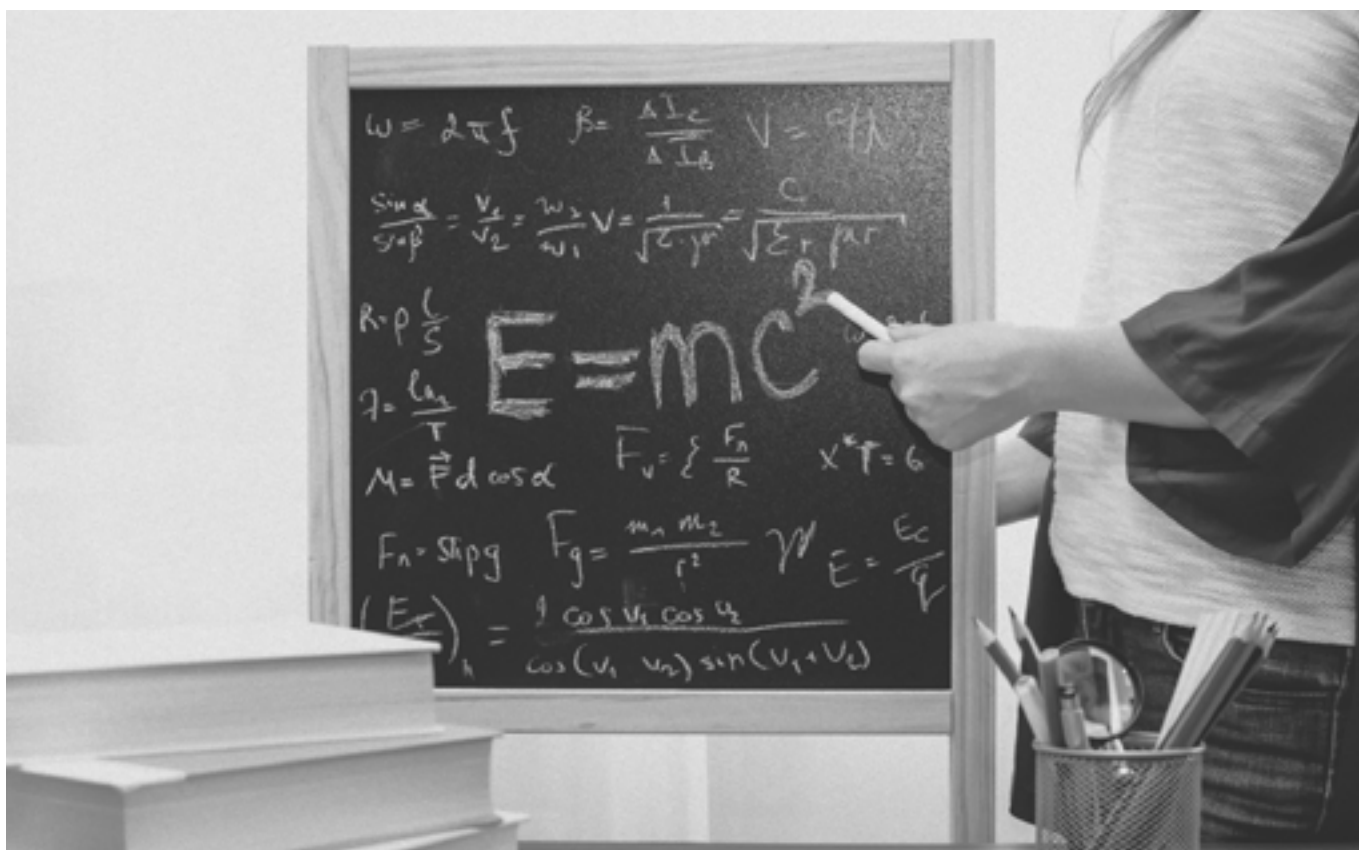

Foto: jeshoots.com (unsplash.com)

Matemātikas mācību joma vidusskolā

Skolēnam sasniedzamie rezultāti formulēti trīs apguves līmeņos (vispārīgais, optimālais, augstākais).

- **Vispārīgo līmeni** raksturo pamatskolas satura sistematizācija un lietošana jaunās, kompleksās situācijās, kā arī vidusskolas satura kodola apguve, kas tālāk ļaus izdarīt apzinātas izvēles un nepieciešamības gadījumā turpināt matemātikas apguvi optimālajā līmenī.

- **Optimālo līmeni** raksturo izpratnē balstītu elastīgu matemātisko prasmju apguve, daudzveidīga pieredze matemātisko modeļu lietošanā reālos un citu mācību jomu kontekstos. Optimālajā līmenī iegūtās zināšanas ir pietiekamas, lai turpinātu tālākās studijas jomās, kurās matemātika nav profilējošs kurss.

- **Augstāko līmeni** raksturo niānsēta iedziļināšanās saturā, vispārīgu matemātisko modeļu analīze un lietojums, sistēmiska izpēte un pierādīšanas pieredze; skolēni ierosina patstāvīgu pētījumu un realizē problēmas matemātisko modelēšanu.

Satura apguve plānota trīs kursu ietvaros:

- pamatkurss "Matemātika" (vispārīgais apguves līmenis);
- pamatkurss "Matemātika I" (optimālais apguves līmenis);
- padziļinātais kurss "Matemātika II".

Brīvās izvēles piedāvājumā augstākajā līmenī iespējami šādi kursi: "Projicēšanas metodes", "Diskrētās matemātikas elementi", "Kompleksie skaitļi".

Visos līmeņos saturā iekļauti "Analītiskās ģeometrijas elementi" ar mērķi veidot saiknes starp algebriskajiem un ģeometriskajiem modeļiem, kas skolēna matemātisko instrumentāriju veidos elastīgāku un efektīvāku kompleksu problēmu risināšanā. Līdztekus tam šajā tematā iegūtās prasmes nepieciešamas sekmīgai tālākai izglītībai un darbībai IT jomā.

"Statistikas" saturs (visosursos) vairāk orientēts uz datu analīzes prasmēm, datus balstītu secināšanu un ie-

gūto prasmju lietojumu, veicot reālus pētījumus. Piemēram, raksturo datu sadalījumu un to saista ar vidējiem un izkliedes mēriem.

- Padziļinātajā kursā iekļauti matemātiskās analīzes jautājumi ar mērķi veidot izpratni par atvasinājumu un integrāli, iegūt pieredzi atvasinājuma lietojumam autentisku problēmu risināšanā.

- Pamatkursu saturs veidots ar uzstādījumu mazināt satura izvērsumu plašumā, lai veidotu dziļāku izpratni, daudzveidīgu lietojumu, piemēram, 1) pamatkursā "Ma-

temātika I" skolēni trigonometrijas apgūvē fokusēsies tikai uz divām funkcijām līdzšinējo četru vietā; 2) logaritmus aplūkos tikai kā reāla skaitļa pieraksta formu, ko plaši izmanto citās zinātņu jomās, bet nerisinās logaritmiskus vienādojumus un nevienādības.

Skola izglītības programmas piedāvājumā var iekļaut vispārīgā līmeņa pamatkursu "Matemātika" vai optimālā līmeņa pamatkursu "Matemātika I". Taču visām skolām noteikti jāpiedāvā skolēnu izvēlei apgūt matemātiku vismaz optimālajā līmenī ("Matemātika I").

Papildu resursi

- Matemātikas mācību joma, Jānis Vilciņš (2018.gada februāris): <http://ejuz.lv/od9>
- Īss kopsavilkums par to, kā mainīsies mācīšanas pieeja matemātikā, Jānis Vilciņš (2018.gada jūnijs): <http://ejuz.lv/odb>
- Īss kopsavilkums par to, kā mācībās, piemēram, matemātikā, iesaistīt katru bērnu, Jānis Vilciņš (2018.gada jūnijs): <http://ejuz.lv/odc>

Foto: Samuel Zeller (unsplash.com)

Tehnoloģiju mācību joma vidusskolā

Visos mācību jomā plānotajosursos skolēni turpinās pamatskolā apgūtās dizaina procesa prasmes un radīs risinājumus sev un citiem nozīmīgām problēmām, ievērojot laba dizaina un ilgtspējības principus.

Vidusskolā uzsvars tiek likts uz lietotāju padziļinātu izpēti un analīzi, lai risinājumu izstrādē varētu ņemt vērā dažādu mērķauditoriju vēlmes, vajadzības, iespējas, kā arī vērtību sistēmas un padarītu risinājumu pieejamu un nozīmīgu sabiedrībai kopumā.

Skolēni iepazīst prototipēšanas un iterāciju izveides posmu, kurā viņi strādā ar materiāliem un tehnikām,

modelējot iespējamus risinājumus un atsevišķas detaļas, īpašības, funkcijas, un iegūst lietotāju viedokli par tām, lai ieviestu uzlabojumus galaproduktā.

Tiek apgūta produkta tirgū virzīšanas stratēģija, kas ir svarīgs process uzņēmējdarbībā un ļauj izveidot un īstenot produkta vai uzņēmuma mārketinga plānu, apgūt produkta monetizācijas principus.

Skolēni attīsta prasmes patstāvīgi izgatavot produktus un papildus tam apgūst vadības prasmes – plāno un organizē resursus, materiālu sagādi un patēriņu, tehnoloģiskos procesus produkta izstrādei un izplatīšanai, paredz iesaistīto cilvēku atbildības un veido atbilstošus darba apstākļus.

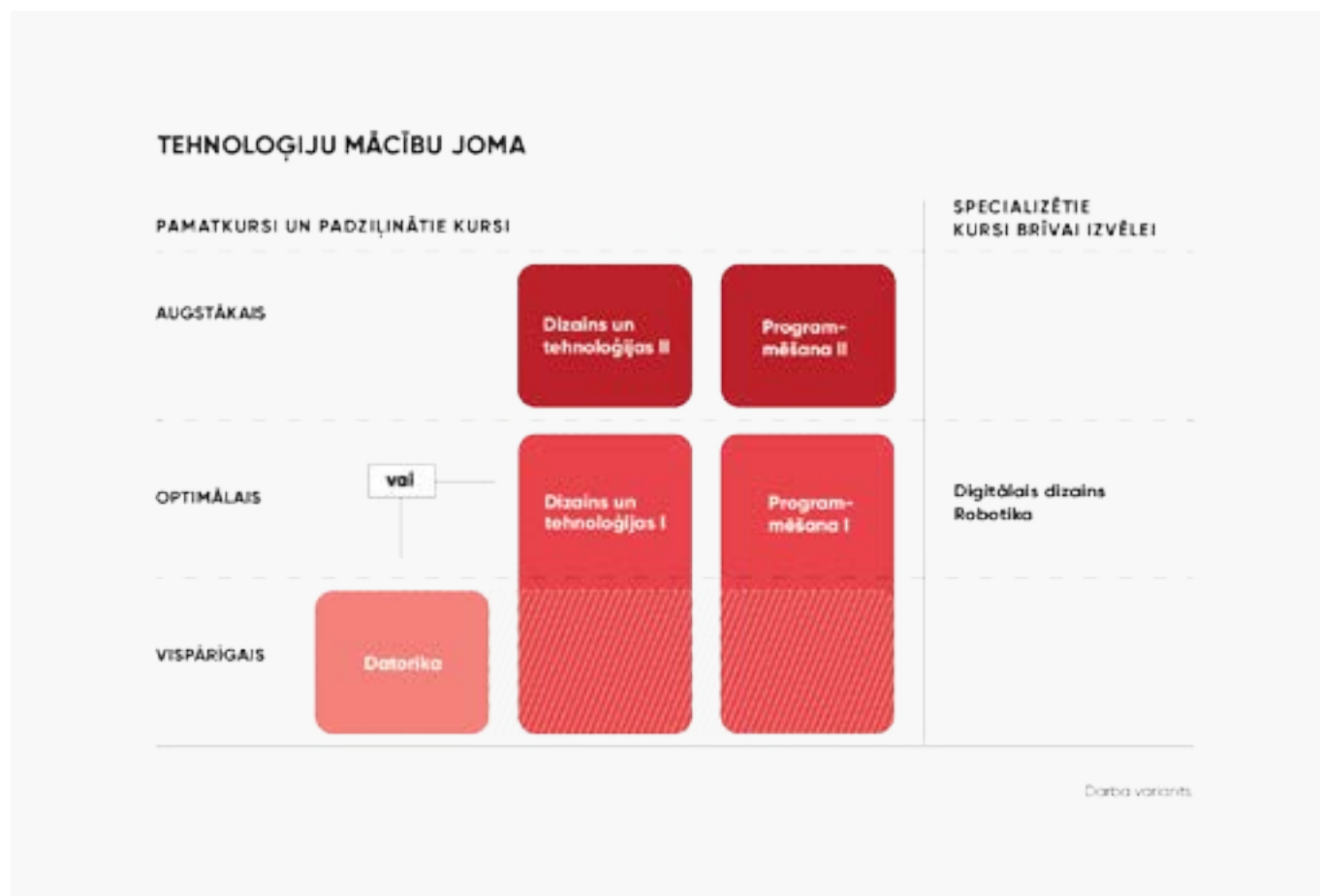
Tehnoloģiju mācību jomā formulētos sasniedzamos rezultātus apgūst trīs atšķirīga apjoma pamatkursos: “Datorika” (īsa pamatkurs), “Programmēšana I” vai “Dizains un tehnoloģijas I” (garie pamatkursi). Skolēni var turpināt mācības divos padziļinātajosursos: “Programmēšana II” un “Dizains un tehnoloģijas II”. Skola var piedāvāt arī specializētos kursus: “Robotika” un “Digitālais dizains”.

Pamatkursā “Datorika” (vispārīgais līmenis) skolēni turpinās attīstīt pamatskolā iegūtās prasmes darbā ar datoru un dažādām produktivitātes lietojumprogrammām, kā arī darbu ar datu apstrādi un informācijas sistēmām, kas nodrošina skolēnu digitālo pratību tādā līmenī, lai patstāvīgi veiktu darbu ar digitālām ierīcēm ikdienas situācijās.

Pamatkursā “Programmēšana I” (optimālais līmenis) skolēni veidos izpratni par galvenajām programmēšanas tehnoloģiju iespējām un ierobežojumiem, programmatūras izstrādes plānošanas un izstrādes posmiem un tajos iesaistītajām personām. Skolēni gūs praktisku pieredzi, izstrādājot risinājumu konkrētā programmēšanas valodā.

Pamatkursā “Dizains un tehnoloģijas I” (optimālais līmenis) skolēni turpinās izmantot pamatskolā iegūtās zināšanas par dizaina procesu, lai iepazītos ar vairākām dizaina jomām (produkta, modes, vides un interjera dizains) un to specifiskām iespējām, prasībām un izmantošanas iespējām. Skolēni izmēģinās darbu ar dažādiem materiāliem un to apstrādes tehnikām un tehnoloģijām, izpētīs aktuālās tendences katrā no dizaina jomām un radīs savus risinājumus dažādās dizaina jomās.

• Padziļinātajā kursā “Programmēšana II” skolēni iegūs papildu zināšanas un prasmes par programmēšanas procesiem, domāšanas veidu, dažādām programmēšanas valodām un tehnoloģijām, kas ļaus skolēniem pēc vidusskolas turpināt mācības Latvijas vai ārvalstu augst-

skolās IT jomā vai strādāt IT nozarē.

- Padziļinātajā kursā “Dizains un tehnoloģijas II” skolēni padziļināti apgūs un palielinās izpratni par konkrētas dizaina jomas produktu izstrādes procesu, gūs praktisku pieredzi un zināšanas par uzņēmējdarbību, vadību un materiālu un tehnoloģiju izmantošanu. Šī pieredze būs īpaši noderīga skolēniem, kas savu nākotni vēlēties saistīt ar tehnoloģiju un dizaina jomu un uzsākt praktisko darbību uzņēmumā vai turpināt mācības ar dizainu vai uzņēmējdarbību saistītās studiju programmās kādā no Latvijas vai ārvalstu augstskolām.

- Specializētajā kursā “Robotika” skolēni iegūs praktisku pieredzi ierīces/robotu risinājumu izstrādē. Kurss

attīstīs skolēnu inženiertehnisko domāšanu, izpratni un praktiskās iemaņas mehānikā, elektronikā, mehatronikā un darbā ar programmvadāmām iekārtām.

- Specializētajā kursā “Digitālais dizains” skolēni veidos priekšstatus par multimediju un dizaina procesiem, pilnveidos prasmes darbā ar multimediju elementiem (audio, video, attēls, animācija, 3D modelis) un praktizēs to izmantošanu dažādos digitālos dizaina risinājumos. Šis kurss paredzēts skolēniem, kuriem ir interese par mākslu, kultūru, komunikāciju, dizainu un tehnoloģijām un kuri vēlēties savu nākotni saistīt ar komunikāciju, multimediju dizainu un izstrādi, t. sk. programmēšanu, strādāt vai iegūs augstāko izglītību attiecīgajā jomā.

Papildu resursi

- Vebinārs par aktuālītēm tehnoloģiju mācību jomā ar uzsvāru uz datorikas apguvi pamatskolā, Edgars Bajaruns, Māris Danne (2019.gada janvāris): <http://ejuz.lv/odd>
- Vebinārs par aktuālītēm tehnoloģiju mācību jomā ar uzsvāru uz dizaina un tehnoloģiju apguvi pamatskolā, Madara Kosolapova, Evija Rozentāle (2018.gada novembris): <http://ejuz.lv/ode>
- Aktualitātes tehnoloģiju mācību jomā konferences “Lietpratība pamatizglītībā” ietvaros, Edgars Bajaruns, Madara Kosolapova (2018.gada septembris): <http://ejuz.lv/odf>
- Tehnoloģiju mācību joma, Edgars Bajaruns (2018.gada februāris): <http://ejuz.lv/odg>

Foto: Abigail Keenan (unsplash.com)

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma vidusskolā

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā formulētos sasniedzamos rezultātus skolēni lielākoties apgūs pamatkursā “Sports un veselība”. Šis kurss paredzēts visiem skolēniem visus trīs gadus, lai nodrošinātu regulāras fiziskās aktivitātes. Skolēni šajā kursā apgūs optimālā līmeņa sasniedzamos rezultātus, kas ietver arī daļu jautājumu, kas saistīti ar veselību un drošību, t. sk. jautājumus par fizisko veselību, emocionālo labklājību un ar drošu rīcību ārkārtas situācijās.

Turpinot pamatskolā iesākto, vidusskolā kursā “Sports un veselība”:

- skolēni iesaistās daudzveidīgās fiziskajās aktivitātēs; mācību procesā īpašs uzsvars tiek likts uz skolēnu spēju izvirzīt mācīšanās mērķus atbilstoši savai fiziskajai sagatavotībai un veselībai, sekot līdzi savai izaugsmei, kopā ar skolotāju pārdomāti izvēlēties atbilstošus vingrinājumus,

slodzes apjomu un intensitāti, reflektēt par savu sniegumu un emocionālo labsajūtu. Piemēram, ja skolēnu grupa pilnveido prasmes veikt vieglatlētikas vingrinājumus, tad skolotājs dod skolēniem iespēju novērtēt savu pašreizējo prasmju līmeni, pārrunā snieguma novērtēšanas kritērijus, rosina skolēnus izvirzīt individuālos snieguma mērķus, piedāvā daudzveidīgus vingrinājumus, mācību procesā sniedz atgriezenisko saiti par skolēnu sniegumu attiecībā pret kritērijiem, rosina skolēnus izvērtēt savu izaugsmi, pēc nepieciešamības precizēt mērķus. Šāda mērķu izvirzīšana un izaugsmes novērtēšana ir iekļaujama jebkurā modulī un fiziskās aktivitātes veidā;

- skolēniem ir iespēja nostiprināt problēmu risināšanas un lēmumu pieņemšanas prasmes, izmantot daudzveidīgas stratēģijas un taktiskos paņēmienus. Piemēram, iesaistoties tādās sporta spēlēs kā basketbols, volejbols,

variējot spēlētāju skaitu laukumā, laukuma izmēru, atrodoties uzvarētāja vai zaudētāja pozīcijā, skolēnam jāizvēlas un jāīsteno atbilstošs taktiskais risinājums; piedaloties ārā piedzīvojumu aktivitātēs, kurās uzdevums ir nokļūt noteiktā vietā atkarībā no maršruta garuma un citiem apsvērumiem, jāizvēlas īsākais un drošākais ceļš;

- vairāk tiek piedāvātas ārā fiziskās aktivitātes, piemēram, iespēja nodarboties ar skriešanu, orientēšanos, pārgājieniem, slēpošanu, nūjošanu, slidošanu, braukšanu ar velosipēdu, skrituļslidām u. c., lai skolēni veidotu ieradumu visu mūžu iesaistīties aktīvās atpūtas pasākumos, kuri labvēlīgi ietekmē veselību un emocionālo labsajūtu;

- nozīmīgs mērķis ir palīdzēt skolēnam atrast tās fiziskās aktivitātes, kuras viņu īpaši saista un ar kurām viņš labprāt gribētu turpināt nodarboties savā brīvajā laikā;

- veselības un drošības jomā vidusskolas posmā skolēniem ir svarīgi praktiski modelēt krīzes un ārkārtas situācijas, apgūt pirmās palīdzības sniegšanas prasmes; jāpievērš uzmanība skolēnu prasmei izvērtēt situāciju, pieņemt lēmumus pašu un cietušā drošībai.

Lai sasniegtu šos mērķus, skola veido kursa programmu, ievērojot šādus nosacījumus:

(a) pirmajā mācību gadā visi skolēni apgūst šādus fizis-

ko aktivitāšu veidus:

- divas komandu spēles ar atvieglotiem vai mainītiem noteikumiem, piemēram, basketbolu, florbolu vai pieskāriena (*touch*) regbiju;

- vienu vienspēli ar atvieglotiem vai mainītiem noteikumiem, piemēram, badmintonu vai galda tenisu;

- vienu kustību mākslu un fizisko aktivitāti telpā, piemēram, deju vai fitnesu;

- vienu fizisko aktivitāti ārā, piemēram, pārgājienu vai slēpošanu;

(b) otrajā un trešajā mācību gadā – divu mācību gadu laikā – skola piedāvā skolēniem izvēlēties pavisam četrus "Sports un veselība" aktivitāšu moduļus, un katrā no šiem moduļiem skola piedāvā vismaz divus fiziskās aktivitātes veidus. Līdz ar to katrai skolai ieteicams piedāvāt vismaz astoņus fizisko aktivitāšu veidus. Katru fizisko aktivitāti (no jebkura moduļa) skolai ieteicams piedāvāt vismaz divu mēnešu periodā.

Papildinoši nosacījumi:

- skolēnam divu mācību gadu laikā jāizvēlas vismaz četras fiziskās aktivitātes (katra no atšķirīga moduļa), taču ne vairāk kā divas fiziskās aktivitātes (ja viņš vēlas nodarboties ar vairāk nekā četriem veidiem) no viena moduļa;

- ar vienu fiziskās aktivitātes veidu skolēns nodarbojas ne mazāk kā divus mēnešus, bet ne ilgāk par diviem secīgiem periodiem;

- no viena moduļa skolēns vienlaikus izvēlas vienu aktivitāti;

- no viena moduļa divu gadu laikā skolēns var izvēlēties maksimāli divus fizisko aktivitāšu veidus.

Katrs skolēns – ja skola piedāvā – var mainīt fiziskās aktivitātes veidu katrus divus mēnešus, ja viņš vēlas izmēģināt sevi dažādos aktivitāšu veidos, bet var arī izvēlēties ilgāku periodu veltīt vienam veidam.

“Sports un veselība” aktivitāšu moduļi

1. Komandu spēlēs skola piedāvā apgūt kolektīvās lēmuma pieņemšanas stratēģijas un pilnveidot konkrētās spēles pamatkustību prasmes nosacītās konkurences apstākļos, kas vērstas uz uzbrukumu un aizstāvēšanos, paaugstināt individuālās fiziskās spējas, piemēram, basketbola, volejbola, futbola, handbola, frisbija, florbola, pieskāriena (*touch*) regbija spēles 2:2; 3:3, ar samazinātu laukumu, zaudētāja vai uzvarētāja pozīciju.

2. Vienspēlēs skola piedāvā apgūt individuālo lēmuma pieņemšanas stratēģijas un pilnveidot konkrētās vienspēles pamatkustību prasmes nosacītās konkurences apstākļos, kas vērstas uz uzbrukumu un aizstāvēšanos, paaugstināt individuālās fiziskās spējas, piemēram, badmintonu, galda tenisa, diska golfa, mini kriketa, bočijas, gorodku spēles laika samazināšana, mērķa lieluma samazināšana vai telpas apjoma samazināšana vai palielināšana, spēle dažādās vidēs.

3. Kustību mākslā un fiziskajās aktivitātēs telpā – skola piedāvā apgūt dažāda veida dejas (modernās, balles, ielas), kas atraisa personību, palielina ikviena cilvēka pašcieņu, pārliecību, pašapziņu, spēju prezentēt sevi; vingrošanu, kas sekmē kustību pārvaldību un spēju atšķirt dažādus kustību parametrus (laiku, telpu, spēku); fitnesa vingrinājumu kompleksu ar aprūtinājumiem vai aerobikas elementiem, kas ļauj mainīt ķermeņa formu, veicinot tā darba spējas, attīsta spēku un izturību.

4. Āra fiziskās aktivitātes. Fiziskās aktivitātes āra vidē rosina lietot daudzveidīgas dzīvesprasmes gan paredza-

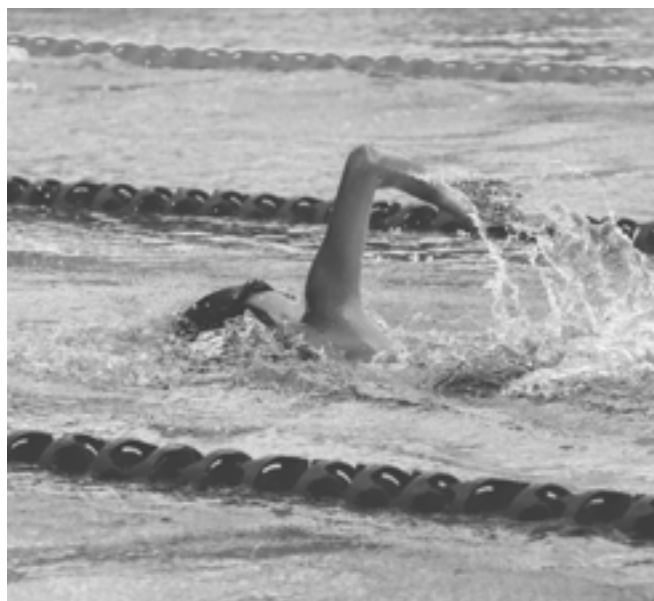

Foto: Marcus Ng (unsplash.com)

mās, gan neparedzamās situācijās dažādos laikapstākļos. Var piedāvāt, piemēram, skriešanu, orientēšanos, pārgājienus, slēpošanu, nūjošanu, slidošanu, braukšanu ar velosipēdu, skrituļslidām u. c.

5. Peldēšana. Peldēšanas prasmes, ūdens vidē veiktie vingrinājumi un spēles labvēlīgi ietekmē organisma fizioloģisko, emocionālo un psiholoģisko stāvokli. Skola piedāvā peldēšanu kā piekto moduli, ja tai ir šādas iespējas.

Piemērs. Skolēns 11. klasē no septembra līdz decembrim no skolas piedāvājuma ir izvēlēties nodarboties ar fitnesu no moduļa “Kustību māksla un fiziskās aktivitātes telpā”. Janvārī un februārī skola piedāvā slēpošanu no moduļa “Āra fiziskās aktivitātes”, kuru viņš izvēlas. Ja skolai ir pieejams peldbaseins, tad martā, aprīlī un maijā skolēns izvēlas peldēšanu no “Peldēšanas” moduļa. Savukārt 12. klasē viņš septembrī, oktobrī un novembrī turpina jau iesākto peldēšanu, bet pēdējo skolas pusgadu izvēlas spēlēt basketbolu no moduļa “Komandu spēles”.

Līdz ar to skolēns divu mācību gadu laikā ir iesaistījies 5 fiziskajās aktivitātēs no 4 moduļiem, un katrai no tām viņš ir veltījis ne mazāk par diviem mēnešiem.

Papildu resursi

- Vebinārs par aktualitātēm veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā, Inese Bautre, Maija Priedīte, Dins Danne (2018. gada decembris): <http://ejuz.lv/m4s>
- Ko un kā vērtēs sportā? Saruna ar Skola2030 vecāko ekspertu un veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomas vadītāju Inesei Bautri. (*Domāt.Darīt.Zināt.* Nr.2) <http://ejuz.lv/o9v>
- Grūtāk, bet interesantāk. Saruna ar Maiju Priedīti par vērtēšanu sportā (*Domāt.Darīt.Zināt.* Nr.2) <http://ejuz.lv/o9w>
- Veselība un fiziskā aktivitāte, Inese Bautre. Videoklips par mācību satura piedāvājumu. <http://ejuz.lv/nep>

Anna Smite. Foto no personīgā arhīva

Izglītības tendences pasaulē

Strādājot pie vidusskolas satura pilnveides un meklējot labākos risinājumus, kas būtu noderīgi Latvijas skolēniem, *Skola2030* eksperti iepazinās ar pasaulē atzītām izglītības sistēmām un konsultējās ar Kembridžas universitātes Vērtēšanas centra (*Cambridge Assessment International Education*) eksperti Annu Smitu (*Anne Smith*), kura pagājušā gada rudenī viesojās Rīgā.

Kembridžas universitātes Vērtēšanas centrs sadarbojas ar vairāk nekā 160 valstīm visā pasaulē, lai ne vien nodrošinātu šajās valstīs starptautiski atzītus eksāmenus, kas kalpo par pasaules standartu izglītībā, bet arī vairāk nekā 30 no šīm valstīm konsultētu iz-

glītības satura veidotājus ceļā uz mūsdienīgu izglītības sistēmu, balstot savus ieteikumus jaunākajos izglītības pētījumu datos¹.

Anna Smita, Kembridžas universitātes Vērtēšanas centra eksperte, ir konsultējusi izglītības ministrijas, eksaminācijas komisijas, skolas un universitātes Eiropā, kā arī ASV, Kanādā, Ķīnā, Singapūrā, Jaunzēlandē un citur, un viņa uzsver, ka pašlaik galvenais vidusskolas uzdevums ir sagatavot skolēnus mainīgajai ekonomikai, kā arī personiskajai izaugsmei. Līdz ar to akadēmisko zināšanu ieguvei skolā jāiet roku rokā ar dzīves prasmju attīstīšanu un pilnveidošanu.

Annas Smitas vadītajā seminārā *Skola2030* mācību satura izstrādes eksperti iepazinās ar izglītības tendencēm pasaulē un analizēja izglītības sistēmas Zviedrijā, Somijā, Lielbritānijā, Jaunzēlandē, Singapūrā un Honkongā, lai rezultātā nonāktu pie vietējam kontekstam piemērotākā risinājuma. Šo valstu pieredze *Skola2030* mācību satura izstrādes ekspertiem bija īpaši aktuāla, jo pēdējo gadu laikā starptautiskās skolēnu sasniegumu novērtēšanas pētījuma (*PISA*) testos šo valstu skolēni nemainīgi uzrāda labus rezultātus. 2015. gadā *PISA* testu vidējais rezultāts gan zinātnē, gan lasītprasmē bija 493 punkti, matemātikā – 490 punkti. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*OECD*) valstu vidū Singapūras skolēni uzrādīja visaugstākos rezultātus ar 556 punktiem zinātnē, 535 lasītprasmē un 564 matemātikā, kamēr Somija seminārā apskatīto valstu vidū ieņēma otro vietu ar attiecīgi 531, 526 un 511 punktiem, bet Zviedrija sesto vietu ar attiecīgi 493, 500 un 494 punktiem.²

Kembridžas universitātes Vērtēšanas centra eksperte, iepazīstinot ar mūsdienīgas izglītības tendencēm pasaulē, norādīja, ka patlaban ir raksturīgi skolēniem vidusskolā vienlaikus apgūt mazāku skaitu mācību priekšmetu. Ja skolēns vienlaikus apgūst mazāku priekšmetu skaitu, viņam atliek vairāk laika veltīt tieši sev interesējošiem priekšmetiem un gūt dziļāku izpratni izvēlētajā mācību jomā, spēcīgāk attīstīt tai raksturīgās zināšanas, izpratni un prasmes. Pašlaik Latvijas skolēni vidusskolā apgūst 18–20 mācību priekšmetus vienlaikus, kamēr Kembridžas A līmeņa programmā (*Cambridge Advanced Level*) tie vidēji ir 3–4, Jaunzēlandē 5, bet Singapūrā 6 mācību priekšmeti.

Viens no veidiem, kā iespējams samazināt priekšmetu skaitu, vienlaikus saglabājot skolēnu vispusīgu sagatavotību, ir sniegt iespēju apgūt mācību saturu trīs līmeņos: vispārīgajā, optimālajā un augstākajā, līdzīgi kā tas ir, piemēram, Jaunzēlandē, kur vidusskolas posmā skolēni

mācību saturu apgūst 1., 2. un 3. līmenī. 1. līmenī skolēni turpina apgūt plašu mācību priekšmetu loku, kamēr 2. un 3. līmenī jau koncentrējas uz pašu izvēlētiem priekšmetiem atkarībā no izvēlētas studiju jomas un nākotnes profesijas.³ Savukārt Somijā vidusskolēni apmēram 70% laika apgūst obligātos kursus, kamēr 30% sava laika viņi var veltīt pašu izvēlētiem kursiem. Līdz ar to katra skolēna stundu plāns ir individuāli pielāgots un mācību kursus skolēni apgūst atšķirīgā secībā un kombinācijās. Latvijā pilnveidotais mācību satura modelis vidusskolā paredz, ka vispārīgajā un optimālajā līmenī skolēni padziļina un paplašina pamatizglītībā apgūto, bet augstākajā līmenī padziļināti apgūst izvēlētos mācību priekšmetus.

Anna Smita norādīja arī uz caurviju prasmju nozīmi, kas visā pasaulē tiek uzskatītas par būtiskām, lai attīstītu skolēnos prasmi mācīties visa mūža garumā un sagatavotu skolēnus visdažādākajām karjeras iespējām konkurējošā darba tirgū un savas personiskās nākotnes veidošanai.

Ņemot vērā ieteikumus, Latvijā pilnveidotā mācību satura modelī vidusskolā paredzēts gan samazināt apgūstamo priekšmetu skaitu, lai mazinātu zināšanu sadrumstalotību un ļautu skolēniem veidot sistemātiskāku priekšstatu par likumsakarībām apkārtējā pasaulē, gan ieviest mācību satura apguvi līmeņos. Tāpat būtiska loma vidusskolā tiek atvēlēta tam, lai nostiprinātu un pilnveidotu jau pamatskolā apgūtās caurviju prasmes.

Īpaši šīs prasmes plānots attīstīt starpdisciplinārā vidusskolas kursā, kas veidots pēc līdzības ar Kembridžas universitātes Vērtēšanas centra partnerorganizācijas OCR (*Oxford Cambridge and RSA Examinations*) piedāvāto kursa programmu skolēnu pētniecības vai jaunrades darba izstrādei, kuru apgūstot, skolēns saņem sertifikātu ar nosaukumu "Extended Project Qualification" (Paplašinātā projekta izstrāde). Šajā kursā, kura pamatā ir projektu metodes izmantošana, skolēni izstrādā pētniecības vai jaunrades darbu, un līdz ar to viņi iegūst ne vien padziļinātas zināšanas, izpratni un prasmes izvēlētajā mācību jomā, bet arī izkopj tādas prasmes kā, piemēram, problēmrisināšanu, radošumu, atbildību, saziņu un pašvadību mācību un darba procesā. Šim kursam izstrādātie un daudzās pasaules valstīs aprobētie kritēriji dod iespēju ar vienotu pieeju izvērtēt skolēnu sniegumu neatkarīgi no darba veida vai jomas, jo mērķis ir attīstīt un demonstrēt vispārīgas prasmes.

¹ <http://ejuz.lv/o8x>

² <http://ejuz.lv/o8y>

³ <http://ejuz.lv/o8z>

Annija Spīvule,
Skola2030 eksperte

Līdzšinējie izdevuma "Domāt. Darīt. Zināt" numuri www.skola2030.lv

Par Valsts pamatizglītības
standartu un 7 mācību
jomām, Nr.3

<http://ejuz.lv/ody>

Kārlis Briedis. Foto no personīgā arhīva

Anna Holberga. Foto no personīgā arhīva

Rakt dziļāk!

Mācību priekšmetu izvēle, mazāks apgūstamo priekšmetu skaits un padziļināti kursi starptautiskajās vidusskolās un ārvalstu skolās jau ir ierasta lieta. Četri jaunieši, kuri ir mācījušies vai mācās vidusskolā pēc šādas sistēmas, laipni piekrita dalīties savā pieredzē.

Kārlis Briedis pašlaik mācās Latvijas Starptautiskās skolas 11. klasē, kur izvēlēties padziļināti apgūt matemātiku, ekonomiku un vēsturi, bet standarta līmenī apgūst bioloģiju, angļu valodu kā pirmo valodu un krievu – kā svešvalodu. Kārlis par savu pieredzi skolā stāsta:

“Manā skolā mācības ir strukturizētas citādi nekā parastā skolā, un arī pieeja mācībām atšķiras. Mācībās fokuss ir vairāk uz analīzi, nevis faktu vai informācijas zināšanu. Mācību priekšmetus skolēni izvēlas pēc savām interesēm. Parastajā Latvijas izglītības programmā skolā man bija jā mācās 14 priekšmeti, tagad man ir tikai 6. Ārpus izvēlētajiem priekšmetiem nav vajadzības apgūt

citus, izņemot gadījumos, ja universitātes prasa kādu specifisku kursu. Padziļinātajosursos skolēni var dziļāk izpētīt priekšmetu tematus, kuri viņus patiešām interesē. Skolēns, kurš iztēlojas savu nākotni, izvirza sev mērķi, un viņam vajag izanalizēt, kādi soļi jāšper, lai tiktu līdz mērķim. Līdz ar to būtu jābūt iespējai mācīties paša izvēlētos tematus un priekšmetus, kuros notiek dziļa analīze un ir manāms apgūtā lietojums reālajā dzīvē.

Manuprāt, labā vidusskolā galvenā uzmanība ir pievērsta nevis atzīmēm, bet gan cilvēku krietnai audzināšanai ar vērtībām, t. i., rūpēties par apkārtējiem, pašdisciplīnu, iekšēju motivāciju un cieņu. Labas atzīmes sekos, ja šīs vērtības būs iemācītas.

Jau tagad jūtu, ka skolā apgūto vērtību dēļ dzīvē arī iet vieglāk, it īpaši dibinot attiecības ar citiem cilvēkiem, kas ir svarīgi, lai gūtu panākumus. Man mācības ir palīdzējušas saprast, kādas īpašības man ir vajadzīgas iecerētajā nākotnes karjerā, un es pamazām redzu, kā kļūstu par cilvēku, par kuru vēlos būt, un par cilvēku, par kuru man vajag būt, lai sasniegtu savus mērķus.”

Gerda Poota. Foto no personīgā arhīva

Līga Astra Kalniņa. Foto no personīgā arhīva

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes studente, topošā angļu valodas un sporta skolotāja **Anna Holberga** ir absolvējusi Kembridžas A līmeņa programmu (*Cambridge Advanced level*), kas ir starptautiska vidējās izglītības programma, kuras laikā divos gados vidusskolēni apgūst 3 līdz 5 mācību priekšmetus padziļināti. Šāda pieeja nodrošina dziļu apgūstamo priekšmetu izpratni, labu sagatavotību augstskolai, kā arī attīsta skolēnos kritisko domāšanu. Šo programmu Anna apguva Rīgas Starptautiskajā skolā, kas strādā ar starptautiski atzītām mācību programmām un kurā mācās dažādu nacionalitāšu skolēni. 11.-12. klasē skolēni atbilstoši savām interesēm un nākotnes plāniem izvēlas 3 mācību priekšmetus, kurus apgūs padziļināti jeb augstākajā līmenī. Anna padziļināti apguva angļu valodu, vēsturi un ekonomiku. Atskatoties uz savu vidusskolas pieredzi, Anna stāsta, kas no vidusskolā apgūtā viņai visvairāk noderējis gan akadēmiskajā, gan ikdienas dzīvē:

“Mēs Rīgas Starptautiskajā skolā varējām izvēlēties kursus, kur iegūt padziļinātas zināšanas un augstākas prasmes. Manuprāt, visnozīmīgākā priekšrocība ir tā, ka skolēns jūtas motivēts, jo ir izvēlējis mācību priekš-

metus, kas patīk un interesē. Šajosursos es iemācījos veikt adekvātu pašnovērtējumu un attīstīju savu kritisko domāšanu. Es sapratu, kas ir manas stiprās un vājās pu- ses. Skolā mūs nesodīja, ja kļūdījāmies, mūs iedvesmoja mācīties no savām kļūdām.

Manuprāt, skolēniem vidusskolās Latvijā ir jāapgūst pārāk daudz mācību priekšmetu. Skolēniem ir svarīgi mācīties visus priekšmetus pamatskolā, lai apgūtu dažādas prasmes un saprastu, kas visvairāk interesē, taču vidusskolā skolēni ir sapratuši, kas padodas, kas ne, ko viņi vēlas darīt nākotnē. Es uzskatu, ka vidusskolā būtu jāmācās obligātie mācību priekšmeti (matemātika, latviešu valoda un viena svešvaloda) un trīs izvēles padziļinātās apguves kursi.”

Gerda Poota, kas studē Rīgas Stradiņa universitātē “Starta uzņēmējdarbības vadības” mācību programmā, bet vidusskolas laikā guvusi starptautisku mācību pieredzi Vernera Heizenberga ģimnāzijā Rīzā, Vācijā, stāsta:

“Tā kā jaunieši vidusskolā vēlas būt vairāk pieaugušie

nekā bērni, tad, manuprāt, vidusskolai vajadzētu vairāk līdzināties universitātei, nevis skolai, proti, vidusskolai vajadzētu būt jau ar ievirzi pašu jauniešu interesēs. Jauniešos ir jāmēģina rast izjūtu, ka vidusskola nav kaut kas pašsaprotams, tā ir izvēle mācīties vairāk, apgūt to, ko viņi vēlas un kas viņiem nepieciešams, lai radītu sev veiksmīgāku nākotni. Laba vidusskola manā uztverē būtu vidusskola, kurā es pati varētu izvēlēties mācību priekšmetus, ko apgūt, kā tas bija Vācijas ģimnāzijā, kur mācījos vienu gadu. Uz Vāciju es aizbraucu tad, kas man Latvijā vajadzēja iet 11. klasē. Vācijā es teorētiski mācījos 10. klasē, bet angļu valodu kā padziļināto kursu mācījos 12. klasē.

Venera Heizenberga ģimnāzijā skolēniem ir jāizvēlas 2-3 padziļināti kursi, kas tiks apgūti pamatīgāk nekā pārējie, un stundu plāns katram skolēnam ir individuāls. 11. klasē ir jāizvēlas, vai tu mācīsies matemātiku vai vācu valodu, un atkarībā no tā ir jāizvēlas vismaz viens vai, iespējams, divi padziļinātie kursi. Turpmākais plāns tiek veidots tā, lai varētu apmeklēt pēc grafika šos kursus. Padziļināti gan matemātiku, gan vācu valodu mācīties nav iespējams, bet visus pārējos padziļinātos kursus gan var savienot tā, kā jaunielis vēlas. Vācijā es padziļināti apguvu angļu valodu, kas man dzīvē jau sniedza daudz priekšrocību, jo kursā attīstīju ne tikai savas sarunvalodas prasmes, bet arī iemācījos diskutēt par pasaulē nozīmīgām tēmām, problēmām, kam nepieciešams plašāks vārdu krājums un specifiski termini. Kursā apguvu arī prasmi analizēt valodu un izprast tās uzbūvi.

Manuprāt, liels faktors, kas motivē skolēnus mācīties, ir nopietnība pret mācībām un izpratne par to, ka viņi mācās sev, nevis vecākiem vai skolotājiem, jo šī loģika ir pavisam acgārna. Šo uztveri, protams, var mainīt tikai ilgu gadu laikā, taču Latvijā tas būtu ļoti nepieciešams. Latvijas izglītības sistēmā vēl ir daudz vietas izaugsmei, un to noteikti ir iespējams attīstīt, ņemot piemēru no citu valstu izglītības sistēmām, arī Vācijas. Es vēlētos Latvijā vidusskolā redzēt galvenokārt mācību priekšmetu skaita samazināšanu un vairāk brīvās izvēles, kurus no priekšmetiem apgūt tikai vispārīgi, kurus padziļināti un kurus vispār neapgūt.”

Līga Astra Kalniņa, kas pašlaik studē bioloģiju un filozofiju Sv. Džona Fišera koledžā Ņujorkas štatā, bet iepriekš 11. klases laikā mācījusies Bruklainas vidusskolā Masačūsetsā, ASV, atzīst, ka, pateicoties iespējai

rakt dziļāk jeb mācīties padziļināti noteiktā sfērā, piemēram, matemātiku, kā tas bija Līgas gadījumā, skolēni ne vien padziļināti apgūst attiecīgās jomas zināšanas un prasmes, bet arī izpratni – “to, kā pareizi mācīties un no kurienes atbilde rodas”, un ļauj šīs zināšanas pārnest uz ikdienas dzīvi. “Piemēram, matemātikā jāzina ne tikai pareizā atbilde, bet kā process, lai nokļūtu līdz atbildei, strādā, kā tas veidojas. Tas palīdz arī dzīvē, jo, ja kādam procesam ir cits iznākums, tu esi iemācījies meklēt un atrast risinājumu.

Liels uzsvars ir uz strādāšanu kopā ar saviem kuršabiedriem. Skolotājs mazāk lasa lekcijas, daudz vairāk ir jādara pašiem. Matemātikā sēdējām pie apaļiem galdiem pa četri. Skolotājs izstāstīja ievadu – to, kāpēc problēma radusies un kā nonāca pie formulas, kas jālieto. Parasti stundās kopā grupā kādu problēmu risinājām, tad kādā brīdī problēmas bija jārisina pašiem, bet varējām ar savu grupu konsultēties. Tā arī es iemācījos izvērtēt, kas kurā solī ir jādara un kāpēc kādam ir nepareiza atbilde. Iemācījos izvērtēt sava darba procesu, izteikt savu viedokli, strādāt komandā, iemācījos pati meklēt risinājumu. Turklāt ir daudz lielāka iespēja, ka reizēm klausies vairāk savos vienaudžos nekā skolotājā. Protams, kamēr skolēni strādā grupās, skolotājs apstaigā skolēnus, vedina uz pareizā ceļa, bet nedod atbildi. Mudina domāt, kāpēc tas nav pareizi un kas būtu jāmaina.

Ja skola piedāvā šādus padziļinātos kursus, tad vari savienot zināšanas, saprast, kā tās konkrētā jomā veidojas. Ja tās izkaisa pa trim gadiem, tad nerodas saikne starp notikumiem. Tu nevari piecpadsmit mācību priekšmetiem atdot visu savu dvēseli.”

Sagatavoja Annija Spivule,
Skola2030 eksperte

Majoru vidusskolas 2.klases skolēni

Sveiciens no nākotnes!

Klimata pārmaiņu speciālisti, kosmosa piloti, Visuma gidi, laikapstākļu izmaiņu policisti, alternatīvu transportlīdzekļu izstrādātāji, laika bankas tirgotāji, virtuālie skolotāji... Kādas tik profesijas nākotnē iztēlojas bērni!

Lai uzzinātu, ko Latvijas bērni domā par mācībām nākotnē, devos uz Majoru vidusskolu pie 2. klases skolēniem, kuriem jau ir skaidra vīzija par to, kāda būs skola pēc 2030. gada. Piedāvāju bērniem iztēloties, kādus mācību priekšmetus viņi gribētu mācīties 12. klasē, lai pašiem būtu interesanti mācīties un lai varētu strādāt nākotnes profesijā – tādā, kādas vēl nav!

Ko otrklasnieki gribētu mācīties vidusskolā?

"Es gribētu tādas stundas, kādas skolā vēl nav. Piemēram, citu matemātiku. Lai vairāk domātu par kvadrātiem, kuriem ir vienādas malas, bet tie visu laiku mainās, un jādomā, kā tos var salikt kopā. Un tad varēs domāt pat vairāk nekā matemātikā."

"Es gan gribētu fiziku un kādu fantastisku zinātni. Pēc tam ķīmiju, un beigās vēl robotiku. Ja es kaut ko zināšu par fiziku, tad es labāk uzzināšu arī par robotiku."

"Es gribētu, lai būtu daudz dažādu priekšmetu, kur mēs varētu spēlēt dažādus mūzikas instrumentus. Man personīgi patīk spēlēt klavieres, un es jau tagad spēlēju ceturtās klases skaņdarbus. Nevaru iedomāties, ko es spēlēšu 12. klasē."

"Es noteikti gribētu speciālu ķīmiju, kurā ir daudz interesantu lietu un dažreiz kaut kas var notikt, var sanākt kaut kas smuks un var ko jaunu izgudrot. Piemēram, es saļauktu

visādas gāzes, un iznāktu kaut kas jauns un nezināms. Tikai jāzina, kā ar ko darīt. Tur nekā indīga nav. Visbīstamākās vielas tāpat ir ieslēgtas skapīti.”

“12.klasē noteikti ir jābūt vēsturei, jo tur stāsta lietas, kas notika pirms 100 un 1000 gadiem. Tad mēs varētu saprast, kā viss notika, kā parādījās pirmais cilvēks. Būtu forši, ja mēs ceļotu laikā un paši paskatītos, kā tas viss notika.”

“Man patiktu tādas stundas, kurās mēs taisītu visādus ķīņķēziņus – no stikla vai kāda cita materiāla, ar rokām. Arī 3D lietas. Līdzīgi kā tehnoloģijās, bet ko interesantāku.”

“Es gribu tādas stundas, kad mēs nesēžam klasē, bet ejam, piemēram, uz bibliotēku un lasām visādas grāmatas. Vai mēs visi braucam dabā, kur ir dzīvnieki, un mēs tur visi mācāmies, un dzīvnieki ir kopā ar mums. Interesanti, vai viņiem arī patiktu mācīties?”

“Gribētu kaut ko līdzīgu maģijas stundām, lai mēs domātu un lietas kustētos no prāta. Jo, man liekas, mēs to varam iemācīties.”

“Man ir ļoti laba ideja: es gribētu tādu stundu, kurā mēs mācītos vadīt burvju nūjiņas un no tām burvju nūjiņām uzburtu visu, ko mēs gribam. Lai gan tad citas stundas nebūtu vajadzīgas.”

“Man liekas, būtu foršākas stundas, kad bērni ir skolotāji un skolotāji – bērni.”

Ceļojam laikā ... uz 2040. gadu. Šie bērni jau ir izauguši, pabeiguši skolu un atraduši savu nodarbošanos. Kādu nākotni viņi iztēlojas?

“Cilvēki noteikti audzēs puķes un dažādus ēdienu augus, lai būtu ko ēst. Tie augi būs citi, nekā tagad. Uz viena koka augs apelsīni, āboli un kartupeļi. Visu gadu.”

“Es domāju, ka būs izgudrota tāda liela kaste, kurā tu ieliec monētu un uzraksti, kādu lietu gribi, un iznāks tā lieta. Bet tu vari ielikt to lietu kastē atpakaļ, un tev būs monēta. Būs cilvēki, kas skatīsies, lai viss notiek godīgi.”

“Es domāju, tad taisīs mašīnas, kas lidos pa gaisu, un būs šoferi, kas brauks ar lidojošām mašīnām. Būs vilcieni ar magnētiem, kas brauks uz priekšu un atvilksies atpakaļ, un tos vajadzēs regulēt. Es kādreiz pats gribēju tādas izgudrot, bet pagaidām vēl nav laika.”

“Noteikti būs ārsti, kuri ārstēs cilvēkus no attāluma, jo cilvēkiem tāpat būs smagas slimības, ar ko viņi netiks galā. Nākotnē būs speciālie aptiekāri, kas pārdos speciālas zāles, kuras var pataisīt cilvēkus atkal jaunus.”

“Es domāju, ka nākotnē, ja tu gribēsi kaut kur nokļūt vai aiziet pie kāda ciemos, tad tu atvērsi durvis un tu tur jau būsi, un būs tādas profesijas cilvēki, kuri palīdzēs tā ceļot.”

“Būtu jauki, ja būtu tāda ierīce, kas palīdzētu teleportēties. Iedomājieties, ja visi atkal būs jauni, tad nebūs vietas, kur dzīvot. Būs vajadzīgi cilvēki, kas palīdz ceļot uz citām pasaulēm, citām planētām un galaktikām.”

“Man šķiet, ka būs tādi cilvēki, kuri izdomās tādu pulveri vai dzērienu, lai cilvēki varētu lidot pa gaisu, un gaiss būs kā ūdens, kur mēs peldam.”

“Es gribētu, lai būtu tādas mašīnas šoferis, kur sanāk bērni ar skolotāju, un tad šoferis nospiež vienu pogu un viņi visi ceļo laikā un mājās, piemēram, vēsturi. Būs noteikti arī tādu ceļojumu programmētāji.”

“Būs tāda profesija kā skolas pavēlnieki, kuri liks bērniem izvēlēties, ko mācīties un kur lidot uz stundu. Ja bērni neklausīs, tad viņus ieslēgs speciālajos boksos.”

“Būs arī jauno noteikumu izdomātāji, jo cilvēku būs daudz un jābūt kārtībai.”

“Vajag arī tādu profesiju, kurā cilvēks iznīcina sliktas domas citiem cilvēkiem, un tad visi būs tikai ar labām domām.”

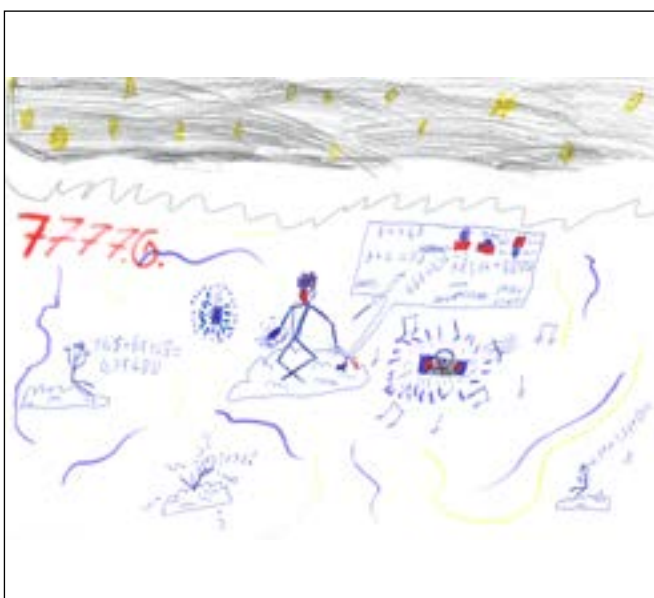
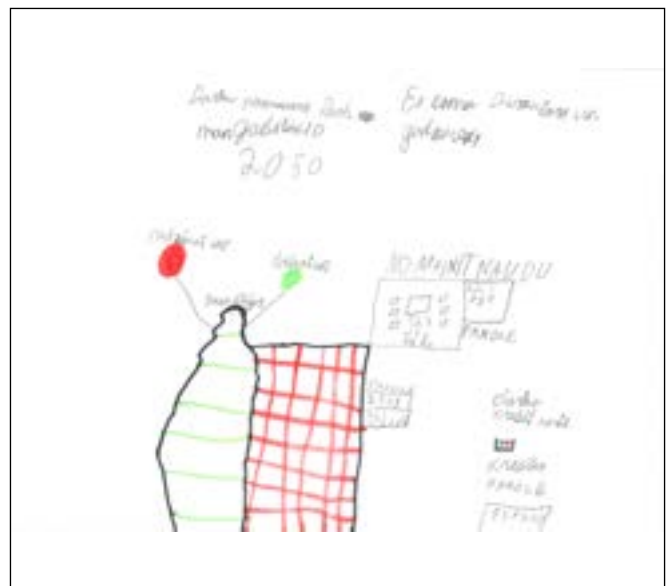
“Būs arī tādi cilvēki kā elektronisko grāmatu bibliotekāri, kuri palīdzēs ar elektroniskajām grāmatām iepludināt tev prātā visu vajadzīgo informāciju.”

“Re, kā, es izdomāju tādu profesiju – cilvēki sēž un izdomā jaunas profesijas.”

“Man liekas, ka es sapratu, viss kas būs nākotnē, mums pašiem jāizdomā tagad!”

Sarunu noslēdzot, skolēni uzzīmēja savu nākotnes skolu un stundas, kādas gribētu mācīties. Cien. lasītāj, vai tev ir savas domas par nākotnes skolu?

Par iespēju sarunāties ar bērniem pateicamies Majoru vidusskolas kolēģiem: direktorei Ilzei Osei, skolotājai Elītai Laukalējai, kā arī pašiem 2. klases skolēniem – Ulrikai, Tomam, Ričardam, Gustavam, Dinārai, Andrim, Edgaram, Alisei, Robertam, Jānim, Annijai, Gundegai, Grētai, Tomam, Keitai, Robertam, Katrīnai, Inārai, Solvitai un Lilijai, Emīlijai, Ērikam, Aleksam un Martam.

unplash.com

Turpinās Skola2030 izglītojoši vebināri skolotājiem

Katru otro ceturtdienu no plkst. 16.00 līdz 17.00 turpinām tiešraidīt vebinārus jeb tīmekļseminārus par aktualitātēm pilnveidotajā mācību saturā un pieejā *Skola2030 YouTube* kanālā. Lai piedalītos vebinārā, saglabājiet saiti, kura tiks aktivizēta norādītajā dienā un laikā. Jautājumus *Skola2030* ekspertiem līdz vebināram sūtiet uz e-pastu: vebinars@skola2030.lv vai uzdodiet tiešraidēs laikā komentāros.

Tuvāko vebināru norises tēmas un laiki

Ceturtdien, 25. aprīlī. Aktualitātes mācību saturā: Pirmsskola <http://ejuz.lv/odl>

Ceturtdien, 9. maijā. Aktualitātes mācību saturā: Sociāli emocionālā mācīšanās <http://ejuz.lv/odn>

Ceturtdien, 23. maijā. Aktualitātes mācību saturā: Ekonomika <http://ejuz.lv/odo>

Aicinām jau laikus atzīmēt kalendārā šos datumus un vērot vebinārus kopā ar kolēģiem!

Visu līdzšinējo vebināru ieraksti ir pieejami *Skola2030 YouTube* kanālā, atskaņošanas sarakstā *Skola2030* vebināru ieraksti.

Pašmācību e-kurss pirmsskolu pedagogiem

Skola2030 aicina ikvienu pirmsskolas skolotāju iepazīt pilnveidoto mācību saturu un pieeju pirmsskolā pašmācību e-kursā "Skolotājs, kurš vada mācīšanos pirmsskolā". *Skola2030* rosina pirmsskolas skolotājus e-kursa saturu pētīt kopā ar kolēģiem un kopīgi veikt dotos uzdevumus, lai tādējādi radītu iespēju veidot vienotu izpratni un diskutēt par idejām un metodiskajiem paņēmieniem un lai tos pakāpeniski nostiprinātu savā praksē.

Pašmācības e-kursu *Skola2030* izveidoja 2018. gadā, un tas tika veiksmīgi apobēts. Apobācijā piedalījās 446 pirmsskolas pedagogi. E-kursā ir 7 temati, un katram tematam ieteicams veltīt vienu nedēļu.

Kurss ir pieejams VISC mācību e-vidē <https://talakizglitiba.visc.gov.lv/>. Lai piekļūtu e-kursam, nepieciešams reģistrēties VISC mācību e-vidē. Kurss ir paredzēts pašmācībām, un VISC neizsniegs apliecības par kursa beigšanu.

Pirmsskolas konferences "Darbojos, izzinu – mācos ar prieku!" ieraksti Skola2030 YouTube kanālā

14. martā Valmierā notika *Skola2030* konference "Darbojos, izzinu – mācos ar prieku!" pirmsskolas pedagogiem, kuru klātienē apmeklēja ap 600 pirmsskolas pedagogu no visas Latvijas. Pieredzē dalījās pārstāvji no 14 pilotpirmsskolām un skolām, kuri praksē jau izmēģina pilnveidoto pieeju un saturu. Galveno runātāju ieraksti būs atrodami *Skola2030 Youtube* kanālā.

http://bit.ly/Pirmsskolas_konference

Piešķir humānās pedagoģijas goda titulu

Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja *Dr.paed.* Zane Oliņa ir saņēmusi humānās pedagoģijas goda bruņinieka titulu – par humānās pedagoģijas principu aktualizēšanu un bērncentrētas pieejas īstenošanu vispārējā izglītībā. Humānās pedagoģijas novirziens Latvijā ir pazīstams jau aptuveni 20 gadus, un tā centrā ir cieņpilnas vispusīgi attīstīta bērna personības audzināšana. Goda tituls pasniegts Humānās pedagoģijas konferencē Rīgā šā gada martā.

Līdzšinējie izdevuma "Domāt. Darīt. Zināt" numuri www.skola2030.lv

Par vērtēšanu skolā
un pirmsskolā, Nr.2

<http://ejuz.lv/odz>

Vidusskolēni vēlas lietojamas zināšanas

6. martā VISC vadītājs Guntars Catlaks un Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa iepazīstināja ar vidusskolas satura piedāvājumu vidusskolēnus, kurus uz diskusiju par Skola2030 piedāvājumu bija aicinājusi izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska. Skolēni uz Rīgu devās no dažādiem Latvijas novadiem un skolām. Skolēni izteica savu viedokli un pauda ierosinājumus, ko viņi vēlētos mācīties vidusskolā. Vairākums skolēnu pauda atzinīgu viedokli par Skola2030 piedāvājumu un atzina, ka nevēlas mācīties no galvas formulas un definīcijas, bet iegūt lietojamas un jēgpilnas zināšanas, kuras prastu lietot. Viņi arī atzina, ka eksāmeni viņus nebaida, bet raizes dara jautājums, vai vidējā izglītības posmā viņi spēs izdarīt labākās sašaurinātas un padziļinātas mācīšanās izvēles, vai skola spēs piedāvāt viņu interesēm atbilstošas mācības un vai iegūtā izglītība būs atbilstoša prasībām, lai iestātos vēlamajā augstskolā. Izvēles jautājumu skolēni rosināja risināt, piemēram, ar karjeras konsultantu aktīvāku iesaisti.

Daži no skolēnu viedokļiem:

"Es domāju, ka plāns, ko piedāvā Skola2030, ir labs. Es piekritu, ka vidusskolā vajag izvēlēties, ko gribi mācīties vairāk, ko mazāk. Es gribētu, lai skolēni strādātu grupās, lai

būtu piemēri no reālās dzīves."

"Vairāk vajadzētu mācīt praktiskās zināšanas, jo šobrīd skolēniem tiek mācītas teorētiskās zināšanas, kuras ar laiku tiek aizmirstas, jo netiek pielietotas ikdienā."

"Man ļoti patīk jaunā sistēma, ka skolēni var izvēlēties līmeni, kurā kārtot eksāmenu. Manuprāt, obligāti būtu jākārt latviešu valodā un vienā svešvalodā."

"Šī sistēma noteikti mudinātu mani censties vairāk, zinot savu līmeni. Es noteikti mācītos priekšmetus, kuri ir svarīgi, stājoties universitātē, un censtos sasniegt augstāko līmeni."

"Es uzskatu, ka skolotājiem stundas sākumā vajadzētu izstāstīt, kāds ir darbu plāns, mērķis. Skolēnam arī ir jābūt savam viedoklim par padarīto darbu – saprast, vai viņš ir apguvis jaunās zināšanas, vai ne."

"Jau 9. klases ietvaros sāku domāt par nākotni, un te man palīdzēja vecāki, uzdodot parastu jautājumu: "Kāds priekšmets skolā tev patīk?" Es, ilgi nedomājot, atbildēju: "Ķīmija." Tad sāku pati meklēt informāciju par iespējam nākotnē – ko vajag apgūt. Šodien es varu teikt, ka trīs gadu laikā gandrīz nevienā brīdī negribēju mainīt izvēli, bet tikai sašaurināju iespējamus variantus. Pēc manām domām, ļoti būtiski ir skolas laikā meklēt iespējas iepazīties ar izvēlēto jomu, piemēram, "ēnot", izstrādāt pētnieciskos darbus sadarbībā ar augstskolām, jautāt izstādēs citu cilvēku pieredzi."

No labās prakses piemēru semināra Latgalē

Skola2030 turpina pilnveidot vispārējās vidējās izglītības saturu

Šā gada februārī *Skola2030* iepazīstināja plašāku sabiedrību ar vispārējās vidējās izglītības satura piedāvājumu. Kopš "Izglītības plānošanas principu vispārējā vidējā izglītībā" prezentēšanas 18. februārī turpinājās piedāvājuma skaidrošana un konsultācijas ar dažādām iesaistītajām pusēm par modeli kopumā un katras mācību jomas saturu. *Skola2030* organizēja arī elektronisku vidusskolas izglītības modeļa un mācību jomu sasniedzamo rezultātu apspriešanu un lūdza pašvaldību mācību jomu koordinātorus apkopot skolotāju viedokļus. Tika saņemtas 83 anketas ar 900 pedagogu viedokļiem. Skolotāji atzina modeļa stiprās puses: izglītības satura apguvi trīs līmeņos, padziļinātu specializāciju 11./12. klasē, samazinātu priekšmetu skaitu, skolu iespēju veidot savus izvēļu grozus vai piedāvāt VISC ieteiktos, valsts pārbaudes darbus līmeņos.

Vairākums skolotāju ieteikumu tika saņemti par nepieciešamo atbalstu pilnveidotā vidusskolas modeļa ieviešanai – par metodisko un konsultatīvo atbalstu skolām, lai sagatavotos modeļa īstenošanai, pieņemtu pamatotus un informētus lēmumus, laikus saņemtu

programmas un kvalitatīvus mācību līdzekļus, lai nodrošinātu skolu darbam noderīgu diagnostiku, skaidru un ar plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem saskaņotu eksamināciju. Skolotāji arī norādīja nepieciešamību paredzēt iespēju skolēniem mainīt sākotnējo izvēļu kompleksus.

Labās prakses piemēru semināri reģionos

Arī šogad *Skola2030* organizē labās prakses piemēru un pieredzes apmaiņas seminārus. Visos Latvijas reģionos pilotskolas aicina pedagogus no citām skolām, lai dalītos pieredzē un stāstītu par saviem labās prakses piemēriem pilnveidotā mācību satura un pieejas ieviešanā.

Semināru norises datumi:

- Latgales reģionā 16. aprīlī pulcējās pirmsskolas un sākumskolas, 17. aprīlī - pamatskolas un vidusskolas;
- Kurzemes reģionā 29. aprīlī pirmsskolas un sākumskolas; 30. aprīlī pamatskolas un vidusskolas;
- Zemgales reģionā 7. maijā pirmsskolas un sākumskolas; 8. maijā pamatskolas un vidusskolas;
- Pierīgas reģionā 13. maijā pirmsskolas un sākumskolas; 14. maijā pamatskolas un vidusskolas;
- Vidzemes reģionā 16. maijā – pirmsskolas, pamatskolas un vidusskolas.

Mācību jomu koordinātoru semināri aprīlī

Aprīlī un maijā *Skola2030* organizē mācību jomu koordinātoru seminārus, lai sniegtu atbalstu pilnveidotā satura un pieejas īstenošanā. Mācību jomu koordinātori ir aicināti dalīties iegūtajā informācijā ar savas pašvaldības skolu skolotājiem. Tāpat arī skolotājus pašus aicinām interesēties par aktualitātēm savā mācību jomā, jautājot savas pašvaldības mācību jomu koordinātoriem.

8. aprīlī notika seminārs kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas koordinātoriem, bet 11. aprīlī matemātikas mācību jomas un tehnoloģiju mācību jomas koordinātoriem. Gaidāmo semināru norises datumi:

- 24. aprīlī sociālās un pilsoniskās mācību jomas un veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomas koordinātoriem;
- 25. aprīlī dabaszinātņu mācību jomas koordinātoriem;
- 26. aprīlī pirmsskolas un sākumskolas koordinātoriem, kā arī pašvaldību metodiķiem pirmsskolās.

Skola2030 – atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 gada, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ